

TÜRKISCHE POST GAZETESİNİN GÖZÜNDEN ATATÜRK (1926-1938)*

ATATÜRK THROUGH THE EYES OF TÜRKISCHE POST NEWSPAPER (1926-1938)

EBRU KAYA**

ÖZ

On dokuzuncu yüzyılın sonlarından itibaren gelişmeye başlayan Türk- Alman münasebetleri, tarihinin şahit olduğu en tahripkâr savaşlardan ilki olan Birinci Dünya Savaşı'nın ardından kesintiye uğramıştır. Bu kesinti 1924 yılında imzalanan Türk- Alman Dostluk Antlaşması'na kadar sürmüştür, bu noktadan sonra iki ülke arasında revize dönemine girilmiştir. Bu dönemin sonuçlarından biri olarak meydana çıkan; Türkische Post (Türk Postası) gazetesi, 1926-1944 yılları arasında İstanbul'da başlamış olduğu yayın hayatını on sekiz yıl boyunca sürdürmüştür, günlük bir gazetedir. Yayın dili Almanca olan gazetenin, hedef kitleleri içinde, Türk topraklarında yaşayan Alman vatandaşlarla beraber Türkler arasında Almanca bilen birtakım aydın, milletvekili, subay, iş adamı ve vatandaşlar yer almıştır. Gazetenin başlıca amacı; Türkiye ve Almanya arasındaki kopmuş olan ekonomik, politik, kültürel ve askeri ilişkileri tekrar canlandırmak ve geliştirmek olmuştur. Gazetede neşredilen haberler ağırlıklı olarak Türkiye Cumhuriyeti, Mustafa Kemal Atatürk ve Ortadoğu odağında toplanmıştır. Bu çalışmada; Türkiye'de yayımlanan bir Alman gazetesinin gözünden Mustafa Kemal Atatürk'e olan bakış yansıtılmaya ve birtakım hususlar çerçevesinde değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Almanya, Mustafa Kemal Atatürk. Türk- Alman ilişkileri, Türkische Post, Türkiye.

ABSTRACT

The Turkish-German relations, which started to develop at the end of the nineteenth century, were interrupted after the First World War, one of the most destructive wars of the history. This interruption lasted until the Turkish-German Friendship Treaty was signed in 1924, after which a revision period was practiced between the two countries. As one of the results of this period; Türkische Post (Turkish Post) newspaper is a daily newspaper that started its publication life in Istanbul between 1926-1944 and continued to get published for eighteen years. The target audience of the newspaper, whose publication language is German, includes German citizens living in Turkish territory, as well as some German-speaking intellectuals, deputies, officers, businessmen, and citizens among the Turks. The main purpose of the newspaper; was revive and develop the economic, political, cultural, and military relations between Turkey and Germany. The news published in the newspaper was mainly focused on the Republic of Turkey, Mustafa Kemal Atatürk, and the Middle East. This study claims to reflect and evaluate the view of Mustafa Kemal Atatürk from the eyes of a German newspaper published in Turkey within the framework of some issues.

Keywords: Germany, Mustafa Kemal Atatürk. Turkish-German Relations, Türkische Post, Turkey.

* Bu çalışma, "Bir Alman Gazetesi'nin Gözünden Mustafa Kemal Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşu: Türkische Post Gazetesi (1926- 1938)" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, kayaebru@ankara.edu.tr, ORCID: [0000-0001-8855-9439](https://orcid.org/0000-0001-8855-9439).

Extended Abstract

All developments in the history of humanity have given direction to the press and media organs that diversify within themselves. One of these press and media organs, the newspaper based on the dusty pages of the historical past; is one of the prominent mass media in socioeconomic societies and is responsible for keeping a mirror to the era in which it was written.

In historical studies, the newspaper besides being a living witness of the events in the societies in which it is located is only one of the many written sources used in the examination of societies and social events. The periodical publication of this resource, which also contains its history of development, and the richness of diversity in its content, have made it one of the resources frequently used in historical studies. There are several points to consider when working with a newspaper as a source for historical research. First, it is important to say that the press is an entity that needs to be addressed by its authors, the thought system, democratic elements, and the culture and values of the society it is a part of. Therefore, while working in newspapers in historical research, many book articles and theses related to the subject of research are not only to enrich the study but also to give the reader different perspectives and to analyze the subject in the most accurate way possible. In addition, assessing the news in the newspaper through another newspaper or from other chronological written sources will reinforce the value of the study. Because if you try to look at information from a single angle, the chances of questioning it also disappear. At this point, the ethical thing is to compare and criticize information with other sources and to leave it to comment by filtering in the newspaper's filter. In this context, the first fact to mention is that the newspaper, which constitutes the main source of the article, was analyzed by considering the conjuncture of the period when it was published.

Revising the Turkish-German relations, which had been interrupted for some time after the First World War, this newspaper was published in Istanbul in 1926. The *Türkische Post* newspaper used in this article is accessible from the "Newspaper Archives" in the Berlin City Library, which are available to all internet users. It was published every day for eighteen years, except when it was closed and when it was a holiday. All copies of the paper in this archive, from its publication in 1926 until the end of 1943, were presented to the reader. The founding of the Republic of Turkey and Mustafa Kemal Atatürk had a huge impact on the world press from 1923 to 1938. During this period, Mustafa Kemal Atatürk's steps towards development and modernization drew the attention of all world states. Mustafa Kemal Atatürk attracted the attention of all world states with his revolutionary movements in the first decade of the Republic. During World War I, our ally Germany published many articles about the new Republic of Turkey and Mustafa Kemal Atatürk in his own country. At this point, the *Türkische Post* was a German newspaper established in Istanbul as a revision of Turkish-German relations, which was interrupted for some time after the First World War. The main aim of the paper was to revive and develop the economic, political, cultural, and military relations that had been cut off between the two countries. However, the German language of the newspaper as well as the large literate population of Turkey during the early years of the Republic caused the newspaper to encounter a limited audience. Comments by the states that follow the reforms of Mustafa Kemal Atatürk, the founding leader of the Republic of Turkey, have been covered by many studies in history. However, the publication of a German newspaper on the territory of the country is an issue worth investigating.

In this article, the newspaper published every day for eighteen years in four pages and its contents were limited internally. The whole newspaper is generally reviewed; however, from 1926 to 1938, all the news on Mustafa Kemal Atatürk formed the backbone of this work. In this study, the content analysis method was mainly used. This method ensures the correct analysis of newspaper articles and the correct analysis and presentation of data to readers. Thanks to the content analysis method used in the research, an attempt was made to handle the news in the newspaper according to historical methods and criteria. This study is not the first time that ninety-nine-year-old Turkey has gone into youth. On the other hand, it is the first look through the eyes of a German newspaper in Istanbul on Mustafa Kemal Atatürk and his reforms that will transform him into a global leader. The main purpose of this study is to view Mustafa Kemal Atatürk, the founding leader of the Republic of Turkey, through the eyes of the *Türkische Post*, and to evaluate the obtained information in the light of historical science.

Giriş

Tarih kronolojisinde başlangıcının XII. yüzyıla kadar uzandığı bilinen Türk-Alman ilişkileri, içinde bulunduğu devirlerin koşul ve şartlarına uygun olarak yüzyıllar boyunca devletler arasında süren hegemonik güç savaşlarının ekseninde bir gelişim göstermiştir.

Türk-Alman ilişkilerinin Orta çağda tohumlanan altyapısı,¹ XVIII. yüzyılın sonlarından itibaren meyvelerini vermeye başlamıştır. Militarizm olgusunun egemen olduğu bu yüzyılda; sınırları daralmış ve oldukça yıpranmış olan Osmanlı Devleti'nin kendini yeniden toparlayabilmek amacıyla Batı'ya doğru attığı adımlar, iki ülke arasındaki temasları arttırmıştır. Örneğin III. Mustafa'nın Prusya'daki modern hareketlerin takibinin sağlanması amacıyla Resmi Ahmed Efendiyi Berlin'e, dönemin Prusya Kralı II. Frederik'in huzuruna elçi olarak göndermiş olması bu temaslardandır.² Bu temaların izlerine, II. Mahmut dönemine uzanan yıllarda ve yine militarist alanda modernleşmenin kendini gösterdiği politikalarda rastlanılmıştır. Bu noktada belirtmek gerekir ki; 1878 yılında toplanan Berlin Kongresi'nden sonra cereyan eden olaylara kadar Osmanlı modernleşmesinin birçok alanda beslendiği kaynak Fransa olmuştur. Militarist alanda, Prusya (Alman) modeline geçiş ise resmi olarak 1836 yılında Yüzbaşı Helmut von Moltke'nin başkanlığında bir askeri heyetin istihdam edilmesi ile kendini göstermeye başlamıştır.³ XIX. yüzyıldan XX. yüzyıla uzanan sürece bakıldığında orduda çok sayıda Alman askeri uzman istihdam edildiği görülmüştür. Bir yüzyıla kadar yayılmış olan temaslar neticesinde, XIX. yüzyılın sonlarından XX. yüzyıla uzanan Türk- Alman ilişkilerinin gelişimi bir dostluk zemine oturtulmuş ve ağırlıklı olarak askeri, siyasi ve ekonomik boyutlar üzerinden kaydedilmiştir. 1914 yılında Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle ise yeni bir noktaya ulaşmıştır.

Birinci Dünya Savaşı esnasında aynı safta yer alan bu iki devlet arasındaki ilişkiler, 1918'deki yenilgi nedeniyle bir süre bütünüyle durmuştu. Osmanlı İmparatorluğu'nun 30 Ekim 1918 tarihinde imzaladığı Mondros Mütarekesi'nin 23. Maddesi gereğince; Osmanlı devletinin ittifak devletleriyle olan tüm bağlantılarını koparması şartı ileri sürülmüştü.⁴ Buna müteakip, Almanya'nın imzaladığı Versailles Barış Antlaşmasında da benzer hükümlerin olduğu maddeler mevcuttu.⁵ Bu maddelerin amacı müttefik bu iki devlet arasındaki her türlü bürokratik ilişkiyi kesmektir. Bununla beraber her iki devletinde karşı karşıya kaldığı iç ve dış sorunlar, bu ilişkilerin kopma noktasına gelmesinde büyük rol oynamıştı. Savaş sonrasında yıkılan iki imparatorluğun üzerine iki ülkede de hiç denenmemiş yeni Cumhuriyet rejimlerin kurulması ile yeni bir döneme girilmiştir. Ancak Almanya ve Türkiye arasındaki coğrafi bakımdan olan uzaklık, iç ve dış politikada yaşanan sorunlar ve çözüm arayışları iki ülkenin hemen yakın ilişki kurmasını geciktirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti, Almanya Hükümeti ile ilişkilerine ancak kuruluşunu ve anayasal düzene geçişini tamamladıktan sonra yeniden başlamıştır. Zamanın genel çehresine bakıldığında XX. yüzyılın yirmi bir yıl arayla iki büyük dünya savaşına şahitlik ettiği görülmektedir. Birinci Dünya Savaşı'nın ardından mağlup tarafta yer alan devletlerin maruz bırakıldığı ağır şartlar hem bu ülkelerin dönüşümlerini hem de ikinci bir dünya savaşına giden süreci hızlandırmıştır. Zira uluslararası siyasette geçici bir barış dönemi⁶ olarak nitelendirilen 1919- 1929 yılları arası 1930'lu yıllara gelindiğinde tamamen sona ermişti. İkinci Dünya Savaşı'na giden süreçte sahneye tekrar baş aktörlerden biri olarak çıkacak olan Almanya'ya, Birinci Dünya Savaşı'ndan kalan ve oldukça ağır bir barış antlaşmasını, şiddetli ekonomik ve sosyal sıkıntıları içeren miras, 1918 yılında doğaçlama bir devrimin karmaşasından doğan Weimar Cumhuriyeti'nin zayıflamasına neden olmuştu. 1933 yılında ise Adolf Hitler'in ve Nasyonal Sosyalist İşçi

¹ Din ve toprak kavramlarının temel dinamiklerini oluşturduğu Orta çağ, doğu ve batı toplumlarında iki farklı yönde seyretmiştir. Doğu toplumları için bir ütopya, batı için ise bir distopya şeklinde başlayan bu çağ biterken, Türk- Alman ilişkileri adına sahneye; bir Türk İmparatorluğu olan Osmanlı Devleti ve Kutsal Roma- Germen imparatorluğunun dağılmasının ardından varlık göstermiş yarı- bağımsız bir devletlerden biri olan Prusya çıkmıştır. XVIII. yüzyıla kadar savaşlar üzerinden devam eden iki devlet arasındaki ilişkiler, Osmanlı Devleti'nin yıpranması ve toprak kayıplarının etkisiyle yeni bir çehreye bürünmüştür. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi: Anadolu Selçukluları ve Anadolu Beylikleri Hakkında Bir Mukaddime ile Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan İstanbul'un Fethine Kadar*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 7. Baskı, I. Cilt, 2011, 241.

² Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, IV. Cilt, 343.

³ İlber Ortaylı, *İkinci Abdülhamit Döneminde Osmanlı İmparatorluğu'nda Alman Nüfuzu*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1981, 58; Çiğdem Dumanlı, Seyfi Yıldırım, 'XIX. Asırda Osmanlı Devleti'nde İstihdam Edilen Avusturya-Macaristan ve Prus-Alman Kökenli Askerî Heyetler ve Hekimler.' *Amme İdaresi Dergisi*, 3/53 (2020), 47.

⁴ Nihat Erim, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Cilt 1, 1953, 524.

⁵ 28 Haziran 1919 tarihinde Almanya tarafından imzalanan Versailles Antlaşması'nın 22. Maddesinin 4. Fıkrası ile 155, 258- 261 ve 434. maddelerin amacı, Almanya ve Osmanlı Devleti arasındaki bağlantının koparılmasına yöneliktir. Cemil Koçak, *Türk Alman İlişkileri (1923-1939)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1991, 1.

⁶ Fahir Armaoğlu, *Siyasi Tarih 1789- 1960*, Ankara: Sevinç Matbaası, 1964, 467.

Partisi'nin iktidara gelmesiyle Cumhuriyet rejimi tamamen geride kalmıştı.⁷ Hitler, Almanya ve diğer sanayileşmiş ülkelerdeki 1929 Ekonomik Buhranı'nın zirveyi çoktan geçtiği anda iktidara gelmişti. Demokratik yönelimli ülkelerde, doğal iyileşme süreci hedeflenen devlet önlemleri ile desteklenmişti ancak Almanya'da bu süreç çok daha zorlu geçmişti. 1936 yılına doğru Nasyonal Sosyalist hükümetin uyguladığı ekonomi politikalarının olumsuzlukları ortaya çıkmaya başlamıştı. Alman ekonomisinin yurt dışına olan bağımlılığı ve döviz rezervlerinin tükenmesinden dolayı ekonominin boğulduğu tehlikeli bir tıkanma meydana gelmişti.⁸ Tüm bunlarla beraber Almanya'nın dış politikadaki temel hedefleri içinde olan; Almanya dışında yaşayan tüm Almanların, Almanya sınırı içine alınması ve Lebensraum (Hayat Sahası) ile Neuer Ordnung (Yeni Düzen) ilkeleriyle devletin refahının en üst düzeye çıkarılması yolunda attığı adımlar Hitler'i, 1939 yılının Mart ayında Çekoslovakya'nın işgaline götürürken, dünyayı da ikinci bir cihan harbine sürükleyecekti.⁹ Hülasa; 1930'lu yılların başının hem Almanya hem Türkiye açısından bir dönüm noktası niteliği taşıdığını belirtmek gerekir. 1923 yılından 1933 yılına kadar olan zaman diliminde iki ülke arasındaki ilişkiler diplomatik bir çerçeve içerisinde ve dostluk zemininde gelişme göstermiştir. Ancak bu ilişkilerin istenilen düzeye ulaşmasında Almanya'da Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi'nin iktidara geldiği yıl yani 1933 yılı kritik olmuştur. Alman ekonomisinin dış pazarlara açıldığı ve Hitler'in iktidara geldiği yıllar Türkiye'nin de önemli bir oranda dış finansmana ihtiyaç duyduğu bir döneme denk gelmekteydi. Ekonomiyi politik sahada egemenlik sağlamak için bir araç olarak kullanan Almanya ile ilişkiler işte bu dönemde önemli bir ivme kazanmıştı.¹⁰ Genel bir ifadeyle 1933 ve 1938 yılları arasında iki ülkenin uluslararası politikada önemli ölçüde hareketlendiği yıllardır. İç politikada bilhassa ekonomik ilişkilerde karşılıklı çıkar esas alınmışken, dış politikada birbirinden tamamen zıt yapıda bir siyaset güttükleri görülmüştür. İkinci Dünya Savaşı'na yaklaşırken Türk – Alman ilişkilerinin seyrini Almanya'nın revizyonist olarak sürdürdüğü politikası, Almanya- İngiltere rekabeti ve Türkiye ile girdiği diplomatik ilişkilerdeki tutumu belirlemiştir.¹¹

Batı dünyasında güç dengelerini değiştiren ve her iki ülkenin de sosyal ve iktisadi tarihinde iz bırakan bir olgu¹² olan Türk- Alman ilişkilerinin, seyrine yukarıda kısa bir bakış atılmıştır. Bu noktadan itibaren ise Türkiye ve Almanya arasındaki ilişkilerin bir sonucu olarak ortaya çıkan Türkische Post gazetesi mercek altına alınacaktır. Söz konusu gazete ilgili olarak yapılan Türkiye Cumhuriyeti'ndeki tarih araştırmalarına bakıldığında sadece 1997 yılında Fatih Keskin tarafından, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde 'İkinci Dünya Savaşı Sırasında Türkiye'de Alman Propagandası: Türkische Post' ismiyle kaleme alınan değerli bir tez çalışmasıyla karşılaşılmıştır. Türkiye'de Nasyonal Sosyalist propagandayı incelemek amacıyla ele alınan bu yüksek lisans tezinde gazete örnek olay olarak kullanılmış ve gazetenin 1939 ve 1944 yılları arasındaki beş yıllık süreci ele alınmıştır. Söz konusu bu tezin kapsamına bakıldığında; Propaganda, Nasyonal Sosyalizm, Nasyonal Sosyalist ideoloji, Adolf Hitler ve bu kıstasta Türk Alman ilişkilerinin gelişiminin çalışıldığı görülmüştür. İlaveten Resul Alkan'ın 2019 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisinde yayımlanan 'Die 'Türkische Post: Türkiye'de Bir Nazi-Propaganda Gazetesi ve Matbuat Umum Müdürlüğü' isimli makalesi de söz konusu gazete üzerine yapılmış öne çıkan araştırmalardan biridir.

Bunlara ek olarak Alman basını çerçevesinde ele alınmış araştırmalara bakıldığında karşılaşılan iki çalışmadan biri S. Eriş Ülger tarafından 'Alman Basınında Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti 1910- 1944' ismiyle 1995 yılında yayınlamış olup, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınlarında basılmıştır. Ancak bu çalışmaya bakıldığında Almanca gazetelerden alınan belirli günlerdeki haberlerin çevirisiyle birlikte verildiği derleme bir eser olduğu görülmüştür. Bir diğer araştırma ise Ramazan Çalık'ın 'Alman Basınında Millî Mücadele ve Mustafa Kemal Paşa (1919-1923)' başlığıyla 2004 yılında yayımlanmıştır. Bu eserde de yaklaşık on bir alman gazetesi kullanılmış olup tam olarak üç bölümde Millî Mücadele dönemi Türkiye'si yansıtılmaya çalışılmıştır. Bu iki değerli çalışmaya ek olarak öne çıkan bir araştırma makalesi ise Dietrich Schlegel, tarafından '1924-1933 Yılları Arasında Alman Basınında Türkiye' başlığıyla 1987 yılında Erdem- İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi'nde yayınlamıştır.

Bu çalışmanın amacı, Cumhuriyet'in kendi toprakları içerisinde on sekiz yıl boyunca neşredilen bir Alman gazetesinin gözünden Mustafa Kemal Atatürk'ün nasıl yansıtıldığını analiz edebilmektir. Söz konusu olan 'Türkische Post' isimli gazeteye, Berlin Şehir Kütüphanesinde bulunan 'Gazete Arşivleri' sistemi üzerinden

⁷ Hermann Mau, 'Hitler und der Nationalsozialismus', Deutsche Geschichte im Überblick, Stuttgart: J. B. Metzlersche Yayınları, 1953, 666.

⁸ Otto Heinrich Müller, Reinhard Schantz, *Deutsche Geschichte im europäischen Zusammenhang*, Frankfurt: Hirschgraben Yayınları, 1968, 259.

⁹ Baskın Oran, *Türk Dış Politikası 1919- 1980*, İstanbul: İletişim Yayınları, Cilt I, 2002, 301.

¹⁰ Selim Deringil, *Denge Oyunu İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Dış Politikası*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1994, 21.

¹¹ Yavuz Özgüldür, *1923 -1945 Dönemi Türk Alman İlişkileri*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991, 137-141.

¹² Ortaylı, *Osmanlı İmparatorluğu'nda*, 11.

ulaşmıştır. On sekiz yıl boyunca, kapatıldığı ve tatil olduğu günler dışında her gün dört sayfa olarak yayınlamış olan gazetenin söz konusu bu arşivde, yayın hayatına başladığı 1926 yılından 1943 yılının sonuna kadar olan bütün nüshaları okuyucuya açık bir biçimde sunulmuştur. Gazetenin, 1926 ve 1938 yılları arasında nasıl bir Mustafa Kemal imajı çizdiği, tutumunda değişiklik yaşanıp yaşanmadığı, dönemin koşul ve şartları da göz önünde bulundurularak ele alınmış ve bu on iki yıllık süreçte gazeteden elde edilen veriler incelenmeye çalışılmıştır.

Türkische Post Gazetesine Genel Bir Bakış

Almanya'nın ilk Ankara Büyükelçisi olarak görev yapan Rudolf Nadolny¹³ Türkische Post gazetesini yarı resmi bir nitelikte kurmuştur. Rudolf Nadolny'nin girişimleri sonucunda gazetenin yayını için bir matbaa satın alınmış ve gazete bu matbaa içerisinde basılmıştır. Ancak bu girişimden beklenen kazanç sağlanamamış ve matbaanın çok masraflı olması nedeniyle başlangıçta kırk bin lira zarara girilmiştir. Bunun üzerine Nadolny, Deutsche Orient Bank'ın müdürüyle görüşerek yardım almıştır. Fakat Nadolny, alınan bu kredinin geri ödenmesi sırasında Alman Dışişleri Bakanlığı'nın ödemediğini ifade etmiştir. Bu durum; Nadolny'nin gazetenin zararını kapatmak için kredi alırken sebebini Berlin'e bildirip yetkililerin onayını almamış ve krediyi kendi adına almış olmasından kaynaklanmıştır. Buna rağmen bakanlık bu krediyi ödemek zorunda kalmıştır.¹⁴

İlk sayısı 17 Mayıs 1926 yılında İstanbul'da, 'Universium' matbaasında basılan gazetenin idari merkezi Beyoğlu'nda bulunmaktaydı. Türkische Post Gazetesi on sekiz yıl süren basın hayatında pazar günleri ve kapatılmadığı günler dışında her gün yayınlanmıştır. Gazeteye yurt içi ve yurt dışından üç, altı ve on iki aylık dönemlerde abone olma imkânı verilmiştir. Gazete on yedi yıl boyunca beş kuruş üzerinden satılmıştır. 2 Ekim 1943 yılından itibaren ise fiyatı on kuruşa çıkmıştır. ¹⁵ Gazetenin fiyatının on yedi yıl boyunca aynı kalması tesadüfi bir durum değildir. Aynı tarihler içerisinde Türkiye Cumhuriyeti'nde satılan diğer gazetelere bakıldığında, birçok gazetenin satış fiyatının yıllarca değişmediği ve beş ile on kuruş arasında bir ücrete tabi olduğu görülmüştür. Bu durumun başlıca nedeni, söz konusu dönemde Türkiye'de gazeteciliğin bir nevi fikir işçiliği olarak görülmesiydi. Türkiye'de gazetecilik, 1908 yılından 1950'lere kadar tam manasıyla bir meslek haline gelememiş ancak 1950- 1965 yılları arasında hak ettiği değere kavuşmuş ve hatırı sayılır bir meslek haline gelmiştir. O döneme kadar sadece gazete satış ücretleri değil, gazetecilere verilen ücretlerde aynı oranda düşüktür. Ücretler, gazeteye yeni girenler için ayda on beş lira, eski muhabirler için ise elli lira ile yetmiş beş lira arasındadır. Yazı işleri müdürleri yüz liradan fazla alırken, makaleler elli kuruştan iki yüz elli kuruşa, meşhur imzalar beş liradan yukarı çıkamamıştır.¹⁶ Dolayısıyla Türkische Post gazetesinin okuyucusuna uzun yıllar aynı fiyattan ulaşmasının başat nedeni; Türkiye'de gazeteciliğin içinde bulunduğu mevcut koşul ve şartlardıdır.

¹³ Rudolf Nadolny, 1873- 1953; alman diplomat ve askeri yetkili olan Nadolny, ilk kez 1916 yılında Türkiye ile tanıştı. 1917 yılının kışında yeniden Berlin'e dönen Nadolny, 1920'de Stockholm Elçisi oldu. 1924 yılı ilkbaharında Türkiye'ye atandı ve 1933 yılı sonbaharına dek bu görevde kaldı. Nadolny 1 Şubat 1932'de Cenevre 'deki Silahsızlanma Konferansı'nda Alman Delegasyonu Başkanı oldu ve bu nedenle artık sürekli olarak İsviçre'de bulunmak zorunda kaldığından, bu tarihten itibaren fiilen Türkiye'de bulunamadı ama 1933 yılının Ekim ayında Ankara'dan resmen ayrılıncaya dek, görevini sürdürdü. Almanya'nın Sovyetler Birliği'ne karşı izlemesi gereken dış politika konusunda Hitler ile anlaşmazlığa düştüğünden, 32 yıllık hizmet süresinden sonra, kendi isteği ile emekliye ayrıldı. Nadolny, bundan sonra Almanya'da Almanya'nın dış politikasını eleştiren konferanslar verdi fakat bu faaliyetleri Hitler tarafından yasaklandı. II. Dünya savaşıdan sonra, 1947 yılı sonbaharında Batı Almanya'ya geçen Nadolny, 18 Mayıs 1953'te Düsseldorf'ta vefat etti. Koçak, *Türk- Alman*, 10-11.

¹⁴ Ticaret ve banka çevreleriyle yakın ilişkileri olan gazeteye; bilhassa İkinci Dünya Savaşı' öncesinde Türkiye'ye yatırım yapmış olan ve iki ülke arasındaki ticari ilişkilerde mühim bir noktada bulunan dönemin büyük Alman şirketleri tarafından, yüklü miktarda para desteği sağlamışlardır. Bunların başında Deutsche Bank gelirken, savaş yıllarında gazeteye verilen ilan ve reklamların ait olduğu şirketler arasında ise Krupp, AEG, Telefunken, Alman Havayolları Lufthansa, Deutsche Bank, M.A.N., Bayer, Zeiss, Demak ve Kühne/Nagel gelmektedir. Fatih Keskin, *II. Dünya Savaşı Sırasında Türkiye'de Alman Propagandası: Türkische Post*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997, 110; Koçak, *Türk- Alman İlişkileri*, 44-45.

¹⁵ Türkische Post, 2 Ekim 1943, No: 233, s. 1. 1928 yılında Ulus gazetesi fiyatı beş kuruştan satılırken, 1934 ve 1936 yılları arasında Cumhuriyet gazetesi de yine beş kuruştur, Akşam gazetesi ve Tan gazetesi 1936 yılında beş kuruştan satış görmüştür. 1950'lerde bir gazete fiyatı ise örneğin Yeni İstanbul, on kuruştan satış görmüştür. Söz konusu bilgiler Türk İnkılâp Tarihi Gazete Arşivi incelenerek elde edilmiştir.

¹⁶ Söz konusu dönem içinde Necmeddin Sadık Sadak Bey'in Akşam gazetesi yazı işleri müdürü Tahsin Emin Bey'e üç yüz lira vermesi oldukça ses getirmiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türk gazetecilerine verilen değer ve maddiyat oldukça düşüktür. Enver Behnan Şapolyo, *Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönü ile Basın*, Ankara: Güven Matbaası, 1971, 239- 240; Türkiye'de çalışanların aldıkları ücretlere bakıldığında, kamu kesiminde 1923 yılında çalışan başına olan aylık 62 TL iken, 1937 yılında ancak 100 TL'ye çıkabildiği görülmüştür. 1929 ve 1938 yılları arasında memur maaşlarına bakıldığında ise aylık ücretin ortalama 40 ile 500 TL arasında değişiklik gösterdiği söylenebilir. Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Makal, Ahmet. 'Türkiye'de Kamu Kesimi Çalışanlarının Maaş ve Ücretlerine İlişkin Gelişmeler 1923- 1963', *Amme İdaresi Dergisi*, 34/3 (2001), 69- 72.

Günlük olarak yayınlanan bu gazete dört sayfadan oluşmaktadır ancak bazı günler, özellikle Türkiye’de yaşanan özel günlerde (Milli Bayram) ve İkinci Dünya Savaşı’na yaklaşan yıllarda altı veya sekiz sayfa olarak da çıktığı görülmüştür. Gazetenin, birinci sayfasında, Türkiye ve ülkenin iç politikasıyla ilgili haberler yer alırken, Almanya ve diğer dünya devletleri ile ilgili haberlere de sıklıkla yer verilmiştir. Gazetede köşe yazıların da dönemin tarihçi, yazar, diplomat ve siyasetçilerinin kaleme aldığı makaleler en çok karşılaşılanlar arasındadır. Ağırlıklı olarak Avrupa kaynaklı olan bu köşe yazılarında, Türk basınında yer alan gazete yazarları ve askeri, ekonomik, siyasal uzmanların yazıları da yayınlanmıştır. Söz konusu bu makaleler; dünyada gelişip değişmekte olan devletler ve toplum yapıları hakkında yazılmıştır. Türkische Post gazetesinin ilk sayfası Türkiye hakkında günlük gelişmelerin yayınlandığı sayfadır. Bu sayfada yayınlanan ‘Tagesspiegel’¹⁷ adlı köşede günün önemli olayları hem Osmanlıca hem Almanca verilirken; 1 Eylül 1928 yılından itibaren yani 1 Kasım 1928 Harf Devriminden iki ay önce Osmanlıca yazılar yerini Türkçeye bırakmıştır.¹⁸

Gazetenin ikinci sayfası savaş yıllarından önce bilim sayfası olarak neşredilmiştir. Ayrıca bu sayfada 1926 ve 1938 yılları arasında düzenli olarak Alman veyahut Türk yazarların kaleme aldığı roman, öykü ve sıklıkla tarih, sanat ve bilim alanındaki makalelere yer verilmiştir. Savaş sürecinde ise bu sayfada siyaset ve ekonomi alanında haberler aktarılmıştır. Üçüncü sayfası ise Türkiye, Ortadoğu, Avrupa ve Uzakdoğu’dan ekonomik haberler üzerine olan gazetenin dördüncü sayfası ise reklamlar ve ilanlara aitti ayrıca birinci sayfa haberlerinin devamı da genellikle bu sayfada yayınlanmıştır.¹⁹ Bunun yansira şehre gelen yeni tiyatro oyunları, filmler ve ünlüler hakkında da bilgiler de haber içeriğinde yer almıştır. Türkische Post Gazetesi; kuruluşundan dört yıl sonra Türkiye, Balkanlar ve Ortadoğu ile ilgili ‘Yakındoğu’ (*Der Nahe Osten*) adlı ekonomik bir ek yayınlamaya başlamıştır. Otuz iki sayfa olan bu ek iki ayda bir çıkmıştır. Ekonomik sorunlar dışında pazarlar hakkında da bilgiler verilmiştir. *Der Nahe Osten* adlı ek, 1944 yılına dek gazeteyle birlikte yayına devam etmiştir. Latin harfleriyle çıkan bu ek karşısında, gazetenin kadınlara yönelik olan; ‘Kadınlara Mahsus Ek’ (*Die Hausfrau*) eki de haftalık olarak neşredilmiştir.²⁰

Gazetenin haber kaynaklarının başında Anadolu Ajansı ve Deutsche Nachrichten Büro (Alman Haber Ajansı) geliyordu. Bu iki ana haber kaynağı dışında Berlin, Roma, Paris kaynaklı birçok haber ile de karşılaşılmıştır. Türkische Post gazetesinin hedef kitlesi hem dili Almanca olduğundan hem de Türkiye’nin Cumhuriyetin ilk yıllarında okuma yazma bilmeyen büyük bir kitleye sahip olmasından dolayı Türk okurların tamamını kapsamıyordu. Lakin Türk toplumu içerisinde yaşayan Alman vatandaşlarla beraber, Almanca bilen birçok Türk aydın, milletvekili, subay, iş adamı ve vatandaş hedef kitlesinin içinde yer almaktaydı. Doğu ve batı ayaklı iki devletin arasında köprü olan ve Türkiye Cumhuriyeti’nin henüz üçüncü yılı olan 1926’da İstanbul’da yayın hayatına başlayan gazetenin başlıca amacına değinilecek olunursa bunun, Türkiye ve Almanya arasındaki kopmuş olan ekonomik, politik, kültürel ve askeri ilişkileri tekrar canlandırmak ve geliştirmek olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Türkische Post Gazetesi’nin genel yayın politikaları, gazeteyi doğru bir bakış açısıyla değerlendirebilmek adına dikkate alınması gereken hususlardan biridir. Gazete’nin, 1926 yılından 1932 yılına kadar Alman Hükümeti’nin resmi görüşlerini yansıtmakla beraber göreceli olarak bağımsız bir şekilde yayına devam ettiği ancak 1933 yılından sonra Nazi iktidarı ile Alman Hükümetinin denetiminde bir yayın politikası izlediği görülmüştür. Gazete 1933’lü yıllara kadar sadece Alman Hükümeti’nin resmi görüşlerini ve Türkiye’nin son durumunu yansıtırken Adolf Hitler ve partisi olan Nasyonal Sosyalistlerin iktidarından sonra yeni Alman rejimini Türkiye’de de tanıtmaya çalışmıştır. Bu dönemde bilhassa iki ülke ve devlet adamları arasında çeşitli benzerlikler kurulmaya çalışılmış, Türkiye ile Almanya’nın aynı kaderi paylaşan iki dost ülke olduğu belirtilmiş ve gazetede işlenen temalarda yine bu konjonktürden ilerlediği görülmüştür. İkinci Dünya Savaşı yıllarında ise gazetenin yayın

¹⁷ ‘Günün aynası’ anlamına gelen içerisinde o gün yaşanan önemli olayların kısaca değinildiği hem Almanca hem Türkçe çevirisi olan köşe yazılarıdır.

¹⁸ Türkische Post, 1 Eylül 1928, No: 241, 1.

¹⁹ Savaş yıllarında Alman ekonomisini, yaşantısını, ordusunu ve hükümetini öven bu yazılar 1940 yılına kadar Paul Gottfried Holzinger tarafından yazılmıştır. Bu yazılar ‘Haftanın Olaylarına Siyasal Bakış’ adı altında Spectator adı altında yayınlanmıştır. Alman kanından gelen bir Rus olan Holzinger, Petersburg’ta okuduktan sonra görevli olarak Türkmenistan’a gitmiştir. I. Dünya Savaşı’ndan sonra Paris’ten İstanbul’a dönen Holzinger, Türkische Post’a geçmeden önce ‘Deutsche Allgemeine Zeitung’, ‘Frankfurter Zeitung’ ve ‘Berliner Börsenzeitung’da yazmıştır. Türkische Post geldikten sonra ise yazılarını ‘Spectator’ adı altında hazırlamıştır ama ancak ölümünden sonra gazetede çıkan ‘Spectator Paul Holzinger’in anısına’ adlı yazı ile yazarın gerçek kimliği belirtilmiştir. Keskin Fatih, *II. Dünya Savaşı*, 110.

²⁰ Türkische Post, (Gazete incelenerek bilgiler aktarılmıştır)

üslubunda önceki yıllara oranla çok daha sert söylemlerde bulunduğu bir dil ile karşılaşmıştır. Türk- Alman ilişkileri, bilindiği gibi savaş yıllarının beraberinde getirdiği siyasi çatışmalarla ve bu çatışmaların karşılıklı çıkarlara dayandığı noktalarda şekillenmekteydi. Dolayısıyla Türkiye'nin Almanya'nın yanında yer almasını, en kötü ihtimalle tarafsız kalarak Almanya'ya savaş açmasını engellemek isteyen Nasyonal Sosyalist hükümetin, gazeteye yaptığı müdahalelerden sonra, gazetenin yayın politikasını tabii olarak başka bir çizgiye taşıdığı görülmüştür.

1926 yılında kurulan gazetenin sahibi ve sorumlu yazı işleri müdürü olan Ahmet Muzaffer Toydemir,²¹ kırk yedi yaşında başına geçtiği bu görevi, on sekiz yıl boyunca sürdürmüştür. Muzaffer Toydemir'in gazetenin kurucusu olmasında Almanya'da gördüğü eğitim, edindiği tecrübe ve girişimlerin katkısı oldukça fazladır. Gazeteyi kurma girişimlerinde bulunduğu sıralarda Mareşal Ahmet İzzet Paşa'nın da yaverliğini yapmakta olan Toydemir, bilhassa Millî Mücadele döneminde cesur bir duruş sergilemiştir.²² Söz konusu dönemde Mustafa Kemal Paşa ile de çalışan Toydemir o günler için şu sözleri sarf etmiştir: '*...O dönemde Gazi Paşa'nın baş asistanı olarak bir süre görev yapmaktan büyük onur duydum. Bunlar benim asla unutamayacağım ve gurur duyduğum günler oldu.*'²³ Millî Mücadele dönemi sona erdikten sonra, Toydemir ilk olarak 1924 yılında Fransızca bir dergi çıkarma girişiminde bulunmuş, ancak ismi 'La volonte' olan bu dergi bir yıl sonra kapatılmıştır ve 1926 yılında ismi 'Türkische Post' olan Alman gazetesi kurulmuştur. Muzaffer Toydemir'in gazetenin kurulmasında oynadığı rol ve amaçlar yine Türkische Post gazetesinde 1943 yılında yayınlanan bir haberde aşağıdaki sözlerle ifade edilmiştir.

"Muzaffer Toydemir, Türk-Alman bağlarını kuran ve silinmez bir iyilik olarak koruyan bir ortamda büyümüştü. Bu bağ, Birinci Dünya Savaşı'nın ortak mücadelesinde test edilmişti. Bu bağ artık onun dünya görüşünün de bir parçası olmuştu. Dış koşullar, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya ile manevi ve maddi mal alışverişinde bulunma fırsatı sunduğunda, Muzaffer bu fikri geliştirecek bir gazete bulmaya çalıştı. Muzaffer, günler geceler boyunca çalışmaya, her zaman arabuluculuk yapmaya, yardım etmeye, uzlaşmaya ve zorlukları hafifletmeye hazırdı. Binbaşı Muzaffer, o zamanlar Ahmet İzzet Paşa'nın yaveri ve en yakın yardımcısıydı..."²⁴

Gazetenin künyesi ilk kez 10 Temmuz 1926'da verilmiştir. Gazetenin genel yayın yönetmeni Franz Frederik Schmidt- Dumont aynı zamanda siyaset ve ticaret haberlerinden sorumlu idi. Yerel haberler sorumlusu Hans Josef Lasar ilan ve reklam sorumlusu da Erwin Schmidt'tir, ayrıca gazetenin baş editörü F. Von Homeyer olarak geçmektedir. 1926'dan 1943'e kadar gazetenin künyesinde değişmeyen isim Ahmet Muzaffer Toydemir'dir. Muzaffer Toydemir'in on sekiz yıl boyunca aynı görevde kalmasında, Mustafa Kemal Paşa ve çevresine olan yakınlığının da bir payı olduğu kuvvetle muhtemeldir. Özellikle Mustafa Kemal Paşa'nın basına karşı olan tutumuna bakıldığında, onun basını toplumların gelişiminde ve bilinçlendirilmesinde önemli bir araç olarak gördüğü bir gerçektir. Ki bu tavır kendini 1918 yılında Ali Fethi Bey ile ortak olarak neşrettikleri 'Minber' adlı gazete ile Cumhuriyet devrinden çok önce belli etmiştir.²⁵ Dolayısıyla Cumhuriyet'in ilk yıllarında Mustafa Kemal Paşa'nın Türkiye'de yayınlanacak olan Almanca bir gazete fikrine ve Muzaffer Bey'e destek vermiş olması kuvvetle muhtemeldir.

Türkische Post gazetesinde Muzaffer Toydemir isminin yıllarca değişmemesine karşın gazetede belli başlı dönemlerde editörler de değişikliğe gidildiği görülmüştür. Örneğin; 15 Ocak 1934'ten itibaren, Deutsche Bank'ın

²¹ Ahmet Muzaffer Toydemir; 1879 yılında, silah ve tüfek fabrikalarının sahibi Ahmet Paşa'nın oğlu olarak İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Soğuk Çeşme Lisesi'ni bitirdikten sonra Mühendislik okuluna girmiş ve 1900 yılında topçu ordusunda hizmet veren teğmen olarak katılmıştır. Daha sonra askeri eğitim için Almanya'ya gönderilmiş, Lüterbog ve Brominerg'deki Alman ordusunda teğmen olarak uzun süre görev yapmıştır. Balkan Savaşı'na ve 1. Dünya Savaşı'na katılan Toydemir, sonrasında Mareşal Ahmet İzzet Paşa'nın kişisel yardımcısı olmuştur. Böylelikle Brest-Litovsk'taki müzakerelere de tanık olmuştur. Millî Mücadele sırasında, önce Harp Akademisinin İdari Müdürü ve ardından Üsküdar ilçesi için askeri emirlik komutanı olmuştur. İstanbul'dan Anadolu'ya silah ve mühimmat göndermedeki başarılı katkılarından dolayı birçok ödül almıştır. 1922 yılında Muzaffer Toydemir, askerlik görevinden kendi isteğiyle istifa etmiş ve 1926'dan itibaren 'Türkische Post' gazetesine müdürlük yapmıştır. 1943 yılına kadar görevde kalan Toydemir, altmış dört yaşında hayata gözlerini yummuştur. Türkische Post, 29 Mayıs 1943, No: 127, 1.

²² Muhittin Birgen; İttihat ve Terakki'nin son on yılını ele almış olduğu bir eserinde; Muzaffer Toydemir hakkında şunları söylemiştir: "*Mütareke devrinin ilk kurbanı... Bundan müteessir olan insanlar arasında birkaç cesur Türk -bunların başlarında İzzet Paşa'nın şimdi soyadı Toydemir olan yaveri Muzaffer vardı- cenazeye bir alay ve aynı zamanda bir nümâyış tertip ettiler. Kadıköy de halk cenazenin etrafına toplanarak nümâyış yaptı. Bu millî duygunun ilk uyanışı, ilk hareketi demektir...*" Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Muhittin Birgen, *İttihat ve Terakki'de On Sene- İttihat ve Terakki'nin Sonu*, İstanbul: Kitap Yayınevi, 2. Baskı, 2006, 596- 597.

²³ Türkische Post, 1 Temmuz 1927, No: 179, 1.

²⁴ Türkische Post, 24 Haziran 1943, No:149, 4.

²⁵ Fethi Tevetoğlu, 'Atatürk'le Okyar'ın Çıkardıkları Gazete: Minber', *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 5 (1988), 183- 193.

gazeteye müdahalesinden sonra Dr. Heinz Mundhenke²⁶ gazetesinin baş editörlüğüne getirilmiştir ancak 31 Aralık 1937 yılına kadar görevde kalmış daha sonra yerine 1 Ocak 1938 yılında Eduard Schaefer gelmiştir. Muzaffer Toydemir'in 29 Mayıs 1943'te vefat etmesinin ardından gazetesinin künyesinde de ismi ayrılmıştır. Bu tarihten sonra Tevfik Cemal'i Türkische Post'un sahibi olarak görev almıştır. Ali İhsan Sabis²⁷ ismi ise genel yayın sorumlusu olarak görülmüştür.

Ali İhsan Sabis gazeteye yazdığı yazılarda Türkische Post gazetesinin İstanbul'da ve Alman sermayesi ile çıktığından, ancak Türk kanun ve nizamlarına uygun olarak yayınlanmakta olduğundan söz etmiş ve kendisinin Ahmet Muzaffer Toydemir'in ölümünden sonra gazetesinin başına geçtiğini belirtmiştir.²⁸ Ancak durum Ali İhsan Bey'in tasvir ettiği kadar basit değildir. İkinci Dünya Savaşı'nın sürdüğü 1940'lı yıllar; Türkiye Cumhuriyeti'nde birçok siyasi fikir ve ideolojinin, ülkedeki cadı kazanlarının altını harladığı bir dönemdir. Bu dönemde savaşın Mihver tarafında yer alan devletlerin ideolojilerinin aşırı ulusalcı ve ırkçı olması, Almanya ile ilişkileri artan Türkiye'de ulusalcı ve Türkçü görüşlerin yeniden canlanmasına neden olmuştu. Bu ırkçılık ve Turancılık ideolojilerine destek verenlerin arasında yer alan Ali İhsan Sabis'in bu dönemde Türkische Post gazetesinin genel yayın sorumlusu olması gayet manidardır. Esas olarak, Türkische Post gazetesinde ona verilen bu görev, kendisinin siyasi ve ideolojik kimliğiyle yakından ilişkilidir.

Ali İhsan Sabis'in yanı sıra 'Cumhuriyet' ile 'Son Posta' gazetelerinde de askeri strateji üzerine yazılar neşreden, özellikle de Nazi Doğu cephesi üzerinden savaş durumunu anlatan yazılarıyla dikkat çeken General Hüseyin Hüsnü Emir Erkilet gazetede söz konusu bu dönemde adı sıkça geçen bir diğer isimdir.²⁹ Her iki isim de o dönemde Almanya ve Nasyonal Sosyalizme olan yakınlıklarıyla tanınmışlardı. Uğur Mumcu'nun '40'ların Cadı Kazanı' isimli çalışmasında ele aldığı, 1941 tarihli Almanya imzalı bir gizli rapor 'da söz konusu bu iki Türk generalin Almanya'ya gideceği belirtilmiş ve generallerden; 'Türkler uzun süre önce askeri ataşeliğimiz aracılığıyla Reich Genelkurmayından iki askeri yazarın doğu cephesine gezi yapmalarını istemişlerdir. Genelkurmay başkanının onayı ile halen köşe yazarı olan ve Alman taraftarı haber ve yazılarıyla tanınan iki Türk Generali Hüsnü Erkilet ve Ali İhsan Sabis 1 Ekim tarihinden başlamak üzere doğu cephesine davet edilmiş bulunuyorlar...' sözleriyle bahsedilmiştir.³⁰ Rapordan da anlaşıldığı gibi bu generaller Türkiye'de savaş sürecinde Almanya'yı ve ideolojisini destekleyen, Alman generallere ders veren iki isimdir. İlerleyen süreçte Türkische Post gazetesinin de kapatıldığı 1944 yılında, İrkçılık- Turancılık davası sanıkları olarak gözaltına alınmışlardır.

Gazete yıllarca hem Türk hem de Alman basınından haber ve alıntılar yaparken Türk basınından da belli başlı gazetelerden devamlı olarak haberler aktarmayı da ihmal etmemiştir. Söz konusu bu haberler; Türkische Post'ta hemen her gün 'Türk Basınından' (Aus der Türkische Presse)³¹ başlığı altında ve en az altı Türk gazetesinin günün haberleri üzerine görüşlerini aktardığı şekilde yer almıştır. Milliyet gazetesinden Mahmut Bey, Cumhuriyet gazetesinden Yunus Nadi Bey, Akşam gazetesinden Necmeddin Sadık Bey, İnkılâp gazetesinden Yakup Kadri Bey, Vakit gazetesinden Asım Bey, Ek olarak Tan, Yarın, Son Posta, Yılmaz ve Yeni Gün gazeteleri ve yazarları söz konusu başlık altında yer almaktadır.³² Türkische Post'ta, yazıları yayınlanan Türk gazetecilerin yazıları ise ya

²⁶ Gazetede 1934 ve 1937 yılları arasında baş editörlük yapmış olan Heinz Mundhenke bilhassa 1932 ve 1938 yılları arasındaki yayın politikasında adından sıkça söz ettirmiş bir yazardır. Görevinden ayrıldıktan sonra Almanya'da birçok gazete ve yayınevinde Türkiye hakkında yazılar yazmaya devam etmiştir. Örneğin; 'Die Türken und die Europa', in Deutsche Zeitung in Norwegen-1942, 1946 yılında ise Hannoversche Basını'n'da 'die Zeitungaller Schaffenden' adlı gazetede yazmaya başlamıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Peter Köpf, *Schreiben nach jeder Richtung- Goebbels- Propagandisten in der Westdeutschen Nachkriegspressen*, Berlin: Ch, Links Verlag, 1995, 141.

²⁷ Ali İhsan Sabis; 30 Ağustos 1882 tarihinde İstanbul'da Cihangir semtinde doğdu. İlk mektebi ve Beşiktaş Askeri Rüştiyesi'ni bitirdikten sonra, 1895 senesinde Halıcı oğlundaki Topçu Mektebi İdadisi'ne leyli olarak girdi. Topçu Mektebi İdadisi 'ne leyli olarak girdi. Topçu Harbiyesi'ni de tamamlayarak 1901 senesinde sahra topçu mülazım-i sanisi rütbesiyle ve birincilikle diploma aldı. Sınıf birincisi olduğundan Erkan-ı Harbiye Mektebine geçti. 1904'te Harp Akademisi öğrenimini de birincilikle bitirerek Erkan-ı Harp yüzbaşısı oldu. Harp Akademisi'nde binbaşı rütbesiyle muavin, muallim ve müdür olarak çalıştı. 1912'deki Balkan Harbine iştirak etti. İstanbul'un işgalinde İngilizler tarafından Malta'ya sürgün edildi. Birinci Dünya Harbinde evvela Karargâh-ı Umumide Harekât-ı Harbiye şubesinde, fırka ve müteaddit kolordu kumandanlıklarında, Altıncı Ordu Kumandanlığında ve İstiklal Harbinde de Birinci Ordu Kumandanlığında bulundu. Müstakil olarak birçok muharebeler etti. Henüz kırk yaşındayken Ordu Komutanlığından çekilmeye mecbur edildi. Ali İhsan Sabis, *Harp Hatıralarım Birinci Dünya Harbi*, İstanbul: Nehir Yayınları, 4. Cilt, 1991, 3; Cemil Koçak, *Türkiye'de Milli Şef Dönemi 1938-1945*, Ankara: Yurt Yayınları, 1986, 425.

²⁸ Türkische Post, 24 Eylül 1943, No: 227, 1-4.

²⁹ Niyazi Berkes, *Unutulmuş Yıllar*, İstanbul: İletişim Yayınları, 1997, 175.

³⁰ Uğur Mumcu, *40'ların Cadı Kazanı*, Ankara: Tekin Yayınevi, 2. Baskı, 1992, 38-39.

³¹ Türkische Post, 29 Eylül 1930, No:268, 1. (Bu tarihteki haber örnek olarak verilmiştir.)

³² Bu dönemde Türkiye Cumhuriyeti'ndeki diğer gazete ve yazarlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Orhan Koloğlu, *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, İstanbul: Pozitif Yayınları, 2006, 114- 121.

başka bir gazeteden alınmış veya doğrudan Türkische Post Gazetesine yazılmış yazılardan oluşmuştur. Bunlar arasında daha önce bahsi geçen Emekli General Ali İhsan Sabis, 'Cumhuriyet' ile 'Son Posta' gazetelerinde de askeri strateji üzerine yazan General Hüseyin Emir Erkilet ile Mardin Milletvekili Muhittin Birgen ayrıca Refik Ahmet Sevengil ve Feridun Dirimtekin'in yazılarına da resmi bayramlarda yer verilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nın beraberinde getirdiği ideolojik çatışmaların kendini en çok basın hayatında göstermesinin yanında dönemin birçok gazeteci ve yazarı da kalemini bu çatışmalarla beslemişti. Bu bağlamda hem Türk basınında hem de Türkische Post gazetesinde adından sıklıkla söz ettiren yazarlar arasında; Hüseyin Cahit Yalçın, Nadir Nadi, Zekeriya Sertel, Falih Rıfki Atay, gibi isimler göze çarpmaktadır. Gazetenin son yıllarına Hüseyin Cahit Yalçın ve Ali İhsan Sabis arasındaki kalem kavgaları damga vurmuştur.³³ İkinci Dünya Savaşı yıllarında, Türkische Post gazetesinin Türk basınının da anlayamadığı yayınların başında 'Tan, Akşam ve Yeni Sabah' gelmekteydi. Ancak bu gazeteler içerisinde en çok tartışmayı ise Tan gazetesiyle yaşamıştır. Bu durum, Tan gazetesinin sol görüşlü bir gazete olmasından, siyasetteki Alman taraftarlığına karşı duruşundan ve elbette ki Zekeriya ve Sabiha Sertel'in keskin kaleminden nasibini almış olmasından kaynaklanmıştır. Savaş yıllarında gazete de sıkça rastlanılan diğer isimlerden biri olan ve o sıralarda Ulus gazetesinde yazmakta olan Falih Rıfki Atay; gazetede 1939 yılında 'Hitler'in Doğum Günü' üzerine Ulus'ta yazdığı bir yazı ile dikkat çekmiştir.³⁴ Bu yazıda Adolf Hitler'i ülkesinin sorunlarını çözmeye çalışan bir lider olarak değerlendiren Atay'ın fikirleri savaşın sonralarına doğru Alman karşıtı bir yöne evrilmiştir. Savaşta Almanya'nın üstünlüğünün kaybedildiği sıralarda, Türkiye'nin iç politikasında yapılan Alman propagandalarına karşı eleştirel bir tavır takınmıştır. Savaşın tesiriyle canlanan Turancılık akımına karşı Kemalizm'i savunmuştur.³⁵ Yazar ve haber yelpazesini oldukça geniş tutmaya çalışan gazetede; dönemin ünlü tarihçi ve yazarlarının da Türkiye Cumhuriyeti, Türk Tarihi ve Mustafa Kemal Atatürk üzerine yazdıkları makale ve köşe yazılarına sıklıkla yer verildiği görülmüştür.

Türkiye'de 1938 ve 1945 yılları basın yazarlarının dış politika ve çeşitli ideolojiler üzerine hararetli tartışmalara girdiği bir dönemdir. İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanların, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'ndeki Türk topluluklarının varlığını kendi lehine çevirmek amacıyla uyguladığı politika, Turancılık gibi Türkiye'de zaten var olan ideolojilerinin desteklenmesinden geçiyordu. Bu durumda ülke içinde aşırı ulusalcı fikirlerin artmasına ve tabii ki karşıt düşüncelerle tartışmalara neden olmuştu. 1938- 1950 yılları arasında ülkede aşırı boyutlarda olan sağ ve sol ideolojilerin yaygınlaştırma çalışmaları, gazeteler ve dergiler üzerinden gerçekleşmişti. Hükümetler bu konularda yayın yapan basın organlarına izin vermekle beraber, ileri gidildiği düşünüldüğü durumlarda, yürürlükte olan sıkıyönetim kararları ile kapatabilmekteydi. Sonuç olarak o yıllarda Vatan gazetesi dokuz, Tasvir gazetesi sekiz, Tan yedi ve Cumhuriyet beş kez kapatılmıştı. Hükümet ülkenin dış politikasına zarar verebilecek aşırı sağ ve sol ideolojileri kontrol altında tutabilmek adına basına böyle bir tedbir uygulama yoluna gidilmişti.³⁶ Nitekim Türkische Post gazetesinin de bu yıllarda birçok kez kapatılması şaşırtıcı olmamakla beraber, gazete son olarak 31 Temmuz 1944 yılında yayın hayatına veda etmiştir.

Türkische Post Gazetesinin Gözünden Atatürk (1926-1932)

Mustafa Kemal Atatürk; Cumhuriyet'in ilanından, dünyaya gözlerini kapattığı 10 Kasım 1938 yılına kadar Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruculuğunu ve önderliğini yapmış bir lider ve devlet adamıdır. Millî Mücadele'yi başlatırken bunu belirli hedef ve planlar doğrultusunda yapan Mustafa Kemal; tam bağımsız, milli değerlere ve çağdaş ilkelere dayanan bir Türk Devleti kurmayı amaçlamıştı. Bu yolda attığı adımlar sadece Türkiye için değil dünya devletleri içinde önemli bir örneği teşkil etmekteydi. Bu bağlamda, yazının bundan sonraki ilk satır başından

³³ Ali İhsan Sabis, Yeni Sabah ve Tanin Gazetelerinde kendisine eleştirilerde bulunan Yalçın'a 'Hüseyin Cahit Yalçın'a Cevabım' adlı yazısında şu noktalara değinmiştir. '... Savaş anılarının büyük bir bölümünün üç yıl önce 'Tasvir-i Efkar' sütunlarında yayınlanmış olması gerçeğine rağmen, 'Türkische Post'un yazı işlerinin bile bu işe karıştırılması Yalçın'ın Alman düşmanlığına bağlanabilir. On yedi yıldan beri Alman dilinde çıkan gazete de bugüne kadar sadece ülkemizin iyiliği istenmiştir. Ayrıca Türk-Alman çıkarlarına dikkat edilmiş, basın yasaları doğrultusunda yayınlanmıştır. Bu yüzden sahipleri ve sorumlu yazı işleri müdürleri Türk'tür. Gazetenin sahibi ve sorumlu yazı işleri müdürü vefat ettikten sonra yeri tekrar bir Türk tarafından doldurulmalıydı. Muzaffer Toydemir'in ölümünden sonra bana görevlerin bir bölümü teklif edildi ve bana sadece iki şart sunuldu: Birincisi hükümet desteklenecek, ikincisi de ulusal politikamızın temellerinden olan Türk-Alman dostluğuna hizmet edilecek... Benim karşımda sağlam karakterden bahsedecek cesarete sahip olan ve bugün Alman olan her şeye karşı nefret ile hareket eden bu adam; 1911'de Almanya'ya dönüşünde, o dönemde Jön Türkler'in yayın organı olan ve kendisinin de sorumlu yazı işleri müdürü olduğu 'Tanin'de görüşlerini açıklamıştır. 'Eğer bugün bütün Avrupa medeniyeti büyük bir facia sonucunda yok olsa ve sadece Alman medeniyeti kalsa, Almanya kendi içinden tüm diğer kültürleri yaratacak kadar güçlüdür.' Türkische Post, 24 Eylül 1943, No: 227, 1-4.

³⁴ Türkische Post, 22 Nisan 1939, No: 94, 1.

³⁵ Funda Selçuk Şirin, Falih Rıfki Atay (1893- 1950). Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009, 399.

³⁶ Şerafettin Turan, Türk Devrim Tarihi IV – Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1999, 176- 177.

itibaren, yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu önderi Mustafa Kemal Atatürk'ün, Türk topraklarının içinde bir yabancı basın yayın organı olarak neşredilen, Türkische Post gazetesinin perspektifinden nasıl yansıtıldığı, gazetede yer bulmuş birtakım haberler çerçevesinde resmedilmeye çalışılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin temel taşlarının dizildiği Cumhuriyetin ilk yılları, ülkenin hem geleceğini hem de milletlerarası politikadaki varlığının sürekliliğini etkileyen bir dönemdir. Bu dönemde Mustafa Kemal Atatürk, Cumhurbaşkanlığı görevi süresince hiç yurtdışına çıkmamış lakin birçok yabancı devlet başkanı, başbakan, dışişleri bakanı ve resmi heyetler tarafından ziyaret edilmiştir. Görev yaptığı süre içerisinde birçok yurt gezisi düzenleyen Mustafa Kemal, bu gezilere çok önem vermiş, uzun yıllar savaşan yorgun ve yıpranmış olan halkın; siyasal, toplumsal, askeri, kültürel ve ekonomik alanlardaki durumunu değerlendirmiştir.³⁷ Bu seyahatler; Türkische Post gazetesinde hemen her gün '*Cumhurbaşkanı'nın Seyahati*' veya '*Gazi'nin Gezisi*' başlığı altında ilk sayfada yayınlanmıştır. Gazete Atatürk'ün öldüğü güne kadar kendisinin yaptığı her gezi ve ziyareti yakın bir mercek altında okuyucusuna aktarmıştır. Yalnızca bu haberlere bakıldığında bile gazetenin kendisinin yakın bir takipçisi olduğunu söylemek mümkündür.³⁸

1926 yılı haziran ayında ortaya çıkan ve Mustafa Kemal Paşa'ya karşı yapılan İzmir Suikastı gazetesinin gündemini oldukça meşgul etmiştir. Bu suikast girişimi ve sonrasında İstiklal Mahkemeleri tarafından gerçekleştirilen yargulamalar da gazetenin odak noktasında olmuştur. Gazetenin müdürü Muzaffer Toydemir'in '*Gazi'ye Suikast*' başlıklı yazısı dikkat çekerken Atatürk'e karşı yapılan bu girişimin Türkiye Cumhuriyeti üzerine etkisi aşağıdaki sözlerle tasvir edilmiştir.

"Türkiye Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı, Gazi Kemal Paşa'ya yapılan bu saldırı teşebbüsü herhangi makul bir insana da olabilirdi ve Tanrı'ya şükür, bu olay bu tür eylemlerle siyaset yapabileceklerine inanan suçluların akıl yoksunluğu ve Türk halkının kitlesel öfkesiyle çözülmüştür... Gazi'miz gibi büyük çaptaki devlet adamlarının er ya da geç bu tür saldırıların nesnesi haline geleceği tarihsel bir yasa gibi görünüyor. Tüm hükümet eylemlerini karakterize eden dehası, dürüstlüğü ve güçlü iradesi elbette hükümetin kendi içinde çatışmalar yaşamasına neden olmuştur ve bunu yapanlar her şeyden önce kendi bencil amaçlarını elde etmeye çalışmışlardır... Mevcut Hükümet düşürülebilir mi? Bu mümkün değil, çünkü Türk halkı bugün olduğu gibi cumhuriyetçi ilkelere sadakatle bağlı kalacak ve bu tür teşebbüslere kapalı bir kitle haline gelecektir. Ve hep hatırlanacaktır ki: Hiçbir şey ama hiçbir şey böylesine önemli ve manevi değeri yüksek bir adam olan Gazi'ye yapılan bu aşağılık davranışı açıklayamaz."³⁹

Görüldüğü gibi gazete; bu açıklamalarıyla Cumhuriyet rejiminin karşısında hiçbir gücün duramayacağını ve hükümetin düşürülmesinin mümkün olmadığını altını çizmiştir. Gazetede her yıl 30 Ağustos'ta yayınlanan 'Dumlupınar' isimli ve Mustafa Kemal Paşa'nın resimlerinin verildiği haberler ise Mustafa Kemal'in ve Türk Milleti'nin büyük zaferini kutlayan düzenli yazılar olmuştur.⁴⁰ 1926 yılında ve öncesinde uygulanan yeni kanunlar ile Türkiye'nin bütün kurumlarında bir değişimin yaşandığı kuşkusuz bir gerçektir. Gazete, Cumhuriyetin İnkılaplarla geçen ilk üç yılını değerlendirdiği bir yazısında Mustafa Kemal Paşa ile ilgili aşağıdaki sözleri vurgulamıştır:

"...Geçtiğimiz üç yıla baktığımızda Cumhuriyetin sosyal yaşama nasıl bir fayda sağladığını kolaylıkla anlayabiliriz. Padişah dönemi ve anayasalarının başaramadıklarını, Cumhuriyet hükümeti hızla gerçekleştirdi. Harika işler yapıldı. Cumhuriyet'in varlığından itibaren birkaç yıl içinde sadece kültür ve aydınlanma konuşuldu. Bugün her Türk, gönlünde, Cumhuriyetin mutlu ve özgür çocuğu olmasının gurur verici mutluluğunu hissediyor. Gazi Mustafa Kemal Paşa, basit

³⁷ Mustafa Kemal Atatürk, yapmış olduğu yurt gezilerinde 52 ili ziyaret etmiştir. Bu illerin çoğuna birçok kez gitmekle beraber, o bu gezileri ile Millî Mücadele'yi yapacağı inkılaplarla sürdürebileceği ortamı hazırlamaya çalışmıştır. Bunun için milletin ayağına gitmiş, onları dinlemiş ve yapılması gerekli olan yenileşmeleri anlatmıştır. Bunu yaparken ülkesini ve milletini yakından tanıyan biri olarak, asker sivil yakın çevresi ve uzmanlarla alınması gereken gerçekçi önlemleri ortaya koymaya çalışmıştır. Bu konu hakkında bkz. Muhittin Gül, '*Atatürk'ün Yurt Gezilerinin Kamuoyu Oluşturmadaki Rolü*', *Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8/3 (2006), 52-55.

³⁸ 22 Mayıs 1926 tarihine Bursa'ya yaptığı bir gezi haberi okuyucuya örnek teşkil etmesi için aşağıda verilmiştir. 'Gazi Bursa ile buluştu. Bugün General Ali Said ve Hikmet Paşa tarafından ziyaret edildi. Halk büyük coşku gösterdi. Yarın Gazi, şehrin Belediye Başkanına bir ziyarette bulunacak. Cumhurbaşkanı'nın Bursa'da ne kadar kalacağı belirsizdir. İstanbul halkından da bir heyet Bursa'ya gelerek Gazi'yi selamlayacaktır.' Bu şekilde veyahut daha detaylı yayınlanan haberler gazete de her gün verilmiştir. *Türkische Post*, 24 Mayıs 1926, No:8, 1.

³⁹ *Türkische Post*, 20 Haziran 1926, No: 20, 1.

⁴⁰ *Türkische Post*, 30 Ağustos 1926, No: 91, 1.

bir yaşam biçimi modeli olarak, bizleri devrim ve yenileme yoluna yönlendirdi, bu etkiyle aktif ve enerjik Başbakan İsmet Paşa'nın da demiryolu politikası yavaş yavaş meyvelerini veriyor... Tüm bu iyi ve asil Türklere ortak olarak, Türk devrimi ve kalkınması anlamına gelen bu durumu bütün kalbimizle kutlamaktan daha büyük bir zevk yok."⁴¹

1927 yılında Cumhuriyet döneminin ilk İstanbul ziyaretini gerçekleştiren Gazi'nin bu ziyareti o güne kadar yaptığı yurtiçi gezilerden farklı olarak hem Türk hem dünya basınının dikkatini çekmiştir ve merakla takip edilmiştir. Türkische Post'ta İstanbul'a gitmeden bir gün önce yayınlanan yazıda Gazi'nin uzun bir aradan sonra Ankara'dan İstanbul'a trenle yola çıktığı gün büyük bir tezahürat yapıldığını, hükümetin tüm üst düzey yetkilileri ve devlet idaresinin yanı sıra halkın ve çok sayıda öğrencinin de bu kalabalığa katıldığı belirtilmiştir. Ayrıca İstanbul'da çok büyük bir hazırlığın olduğunu, sadece Galata Kulesi'nin bile 10.000 ampulle aydınlatılacağını ve Taksim'de akşam saat yedide başlayacak fener alayının izleyeceği güzergâhla beraber yapılacaklar listesini okurlarına aktarmıştır. Gazi'nin İstanbul'a gelişi şerefine yerli yabancı hemen her gazetenin manşetinde bu konuya yer verilmiştir.⁴² Türkische Post'ta ise Mustafa Kemal'in büyük boy resmi verilerek '*Anavatanın Kurtarıcısı Gazi Paşa Hoş Geldiniz*' başlığı atılmış ve ilk sayfanın tamamı Gazi'ye ayrılmakla birlikte Muzaffer Toydemir imzalı bir başka yazı daha okuyucuya sunulmuştur.

"Anavatanımızın Dünya Savaşı'ndan çıktığı günden bu yana dokuz yıl geçti. Hükümet değişti. Ateşkes ilan edildi ve tahtta, kendine olan sevgisi ve cehaletiyle kendini düşmana satan bir sultan yükseldi. Ve onun etrafındaki klanıyla beraber etiği yemin; devletin bütün kollarında bir çöküşü başlattı. İşte bu ilk tehlike anında Mustafa Kemal Paşa, Yıldırım Orduları Komutanı olarak çağrıldı. Göreve hemen intikal etti. O memleketin felaket içindeki durumunu kavrayarak, Türkiye'nin kurtarılmasını hedef haline getiren ilk kişi oldu... O dönemde Gazi Paşa'nın baş asistanı olarak bir süre görev yapmaktan büyük onur duydum. Bunlar benim asla unutamayacağım ve gurur duyduğum günler oldu. O zamanlar Mustafa Kemal Paşa'nın vatanın ilerleyen sefaleti karşısında iç huzurunu tamamen yitirdiğini fark ettim. Korku, vatanı ve parlayan arzuları onu 'Memleketimi kurtaracağım' sözüne ve onu gerçeğe dönüştüren bir hayale götürdü..."⁴³

Muzaffer Toydemir bu sözlerini; Türkische Post gazetesi editörleri olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa'yı en saygılı bir şekilde selamladıklarını belirterek bitirmiştir. 1927 yılında iz bırakan önemli olaylardan biri de Mustafa Kemal Paşa'nın 15 -20 Ekim tarihleri arasında, Cumhuriyet Halk Fırkasının II. Büyük Kongresi'nde okuduğu 'Nutuk'⁴⁴ olmuştur. Türkische Post gazetesinde '*Die grosse Rede des Gazi*' başlığıyla yayınlanan bu konuşma her gün detaylı bir şekilde okuyucusuna aktarılmıştır.⁴⁵ Bu konuyla ilgili olarak Ankara'da Parti kongresinin güçlü bir insan akınına uğradığını belirten gazete ayrıca devletin bütün kademelerinin orda bulunduğunu ve Gazi'nin tarihi konuşmasına öğleden sonra saat 2'de başladığını dile getirmiştir. '*Kemal Paşa sözlerine '19 Mayıs 1919'da Samsun'a indim diyerek başladı*' ifadesini kullanan gazete konuşmanın detaylarına geçmeden önce birinci gün kongrenin nasıl ilerleyeceğini maddeler halinde aktarmıştır. Türkiye Cumhuriyeti tarihinde önemli bir yeri olan ve tarihi değerinde siyasi bir belge olarak nitelendirilen⁴⁶ Nutuk, Mustafa Kemal Paşa tarafından ortalama altı saatin üzerinde kürsüde kalmak suretiyle, toplamda altı günde ve otuz altı buçuk saatte tamamlamıştır. Sadece Türkiye'nin değil dünyanın da ilgiyle takip ettiği Nutuk, çok sayıda Türk ve yabancı yazar, tarihçi ve gazeteci tarafından değerlendirmeye alınmıştır. Dinleyenler arasında yer alan ünlü Alman tarihçi Herbert Melzig bir eserinde Nutuk'u değerlendirirken şu ifadeleri kullanmıştır:

"...O gömleğini parçalayan büyük sessizlik ile ulusal devrimin aşamalarında tek tek ortaya çıkardığı sırları, tarihin en büyük değişimlerinden birini altı gün otuz altı saat boyunca aktarmıştır. Mustafa Kemal bu sekiz yılda yaşanan olayları, kaderlerini ellerine aldıklarında karşılaştıkları korkunç uçurumu hatırlatmış ve göz ardı edilemeyecek bir açıklıkla anlatmıştır.

⁴¹ Türkische Post, 29 Ekim 1926, No: 151, 1.

⁴² Türkische Post, 30 Haziran 1927, No: 178, 1.

⁴³ Türkische Post, 1 Temmuz 1927, No: 179, 1.

⁴⁴ Nutuk; Millî Mücadele'nin başladığı günden, 20 Ekim 1927 tarihine kadar geçen süredeki Türk Milleti'nin içinde bulunduğu ağır durumu, var olmak için verdiği mücadeleyi ve bütün bu sürecin sonunda gerçekleşen inkılaplarla birlikte temelleri atılan Cumhuriyet'i, bize Mustafa Kemal'in gözünden aktaran önemli bir tarihi eserdir. Hakan Uzun, 'Atatürk'ün Nutuk'unun İçerik Analizi', *CDAT: Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 2 (2005), 132.

⁴⁵ Yerel ve yabancı basının dikkatle takip ettiği nutuk; Türkische Post gazetesinde okunduğu süre boyunca, (15-20 Ekim) günü gününe ve gazetenin birinci sayfasında yer alarak okuyucuya aktarılmıştır. Ayrıca 'Gazi'nin Büyük Konuşması' başlığıyla yayınlanan haberin herhangi bir ajanstan değil gazetenin kendi muhabirleri tarafından aktarıldığı da özellikle belirtilmiştir. Türkische Post, 15 Ekim 1927, No: 285, 1.

⁴⁶ Şevket Süreyya Aydemir, *Tek Adam Mustafa Kemal (1922- 1938)*, İstanbul: Remzi Kitapevi, 1995, 305.

İçteki mücadelelerine, bu sekiz yıldaki endişe ve işkencelere dair hiçbir şey söylememiştir. Bir ruhun çılgınlığını susturmak için böyle büyük fedakârlıklar yapmıştır. Seyircinin ve bütün halkın gözü, onun sessizliği konuştuğunda gözyaşlarıyla dolmuştur. Dünyanın yarısını soğuk ve kaçınılmaz olarak değiştiren bu savaşta bu adama rehberlik eden şey: Sevginin Gücüydü.⁴⁷

Nitekim Nutuk; sadece Türk tarihi için önemli bir eser olmaktan ziyade, dünya tarihindeki önemli bir değişime tanıklık ve rehberlik etmiş bir liderin milletine yazdığı açık bir mektuptur. Türkische Post gazetesinde bu süreçte dikkat çeken konulardan biri 23 Ekim'de atılan 'Gazi'ye Karşı Bir Ses' başlığı altında değerlendirilmiştir. Eski Senatör Çürük Sulu Mahmut Paşa'nın Gazi'ye Nutuk'ta geçen kendisi ile alakalı bölümde bir düzeltme yapması ricasıyla telgraf çekmesi gazetede detaylı bir şekilde işlenmiştir.⁴⁸ Özellikle Mustafa Kemal'in sözlerinin altını çizen gazete; Çürük Sulu Mahmut Paşa'nın protestosunda haklı olup olmadığını belirlenmesinin yerel basın tarafından halka bırakıldığını dile getirmiştir.⁴⁹ Gazetenin bu olay hakkında kendi tutumuna baktığımızda ise hem Gazi'nin söylevinde haklı olduğunu savunmuş hem de eleştiri oklarını Çürük Sulu Mahmut Paşa'ya yönlendirmiştir. 24 Ekim'de yayınlanan yazısında Siirtli Mahmut (Soydan) Bey'in Çürük Sulu Mahmut Paşa hakkında Milliyet gazetesinde yazdığı yorumdan⁵⁰ yola çıkarak gazete; Gazi'nin konuşmasında Mahmut Paşa'ya büyük tolerans gösterdiğini dile getirmiştir. Gazete'nin 'Nutuk' hakkındaki genel değerlendirmelerine bakıldığında onun; 'Mustafa Kemal tarafından hayata geçirilen Cumhuriyet'in tabularını tüm Avrupa dünyasına duyurduğu bir belge' olarak nitelendirildiği görülmüştür.⁵¹

1 Kasım 1927'de yapılan seçimlerde Mustafa Kemal Atatürk, ikinci kez Cumhurbaşkanlığına, Kazım Paşa (Özalp) ise yeniden Meclis Başkanlığına ve İsmet İnönü de Başbakanlığa seçilmiştir.⁵² Seçim sonuçlarının ardından, Türkische Post gazetesi; 'Gazi'nin Manifestosu' başlığı altında Mustafa Kemal Atatürk'ün yeniden seçilmesi üzerine yaptığı konuşmayı aktarmıştır.⁵³ Ayrıca gazetede haber akışında dikkat çeken noktalardan biri Mustafa Kemal'in cümlelerinin sadeleştirilmiş bir biçimde ancak orijinal metne sadık kalmaya çalışılarak okuyucuya aktarılması olmuştur. Seçim sonuçları için Mustafa Kemal Atatürk'e Sovyetler Birliği İcra Komitesi Başkanı Mihail Kalinin, İran Şahı Rıza Pehlevi ve Mısırlı Kral Fuad telgraf çekerek tebriklerini iletmişlerdir. Gazi ise teşekkürlerini bizzat telgraf çekerek iletmiştir. Gazete Türkiye Cumhuriyeti'nin Bayramı olarak adlandırıldığı bu özel günde tebrik için telgraf trafiği olduğunu belirtmiştir. Ayrıca gazetenin sorumlu editörü Muzaffer Bey'e Gazi'nin gönderdiği 'Tebrik dilekleri için kendisine en içten teşekkürlerimi iletiyorum' mesajı da gazetede aynı gün yayınlanmıştır.⁵⁴

1928 yılında Türkische Post'ta, Mustafa Kemal Paşa'nın mart ayında 'Le Matin' gazetesi muhabirine verdiği röportajın yayınlandığı görülmüştür.⁵⁵ Bu haber gazetede yabancı haber kaynağı örneklerinden birini teşkil etmekle birlikte gazetenin sadece Türk ve Alman haber ajanslarından değil aynı zamanda dünya basınının önde gelen basın ve yayın organlarından da beslendiğinin bir göstergesidir. Gazetede özellikle Mustafa Kemal

⁴⁷ Herbert Melzig, *Kamal Atatürk - Untergang und Aufstieg der Türkei*, Frankfurt: Societats Yayınları, 1937, 277.

⁴⁸ Türkische Post, 23 Ekim 1927, No: 293, s. 1. Ayrıca konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Serap Taşdemir, 'Türk Basınında Büyük Nutuk'un Yansımaları', *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 44 (2009), 689- 690.

⁴⁹ Türkische Post, 23 Ekim 1927, No: 293, 1.

⁵⁰ Gazete de 'Çürük Sulu Mahmut Paşa' başlığı altında Siirtli Mahmut Bey'in şu sözlerine yer verilmiştir: 'Çürük Sulu Mahmut Paşa'nın Tasvir-i Efkâr gazetesinde yayınlanan 'Le Bosphore' gazetesi tarafından alınan ifadeleri yanlış ise, o zaman Çürük Sulu Mahmut Paşa tarafından reddedilmeleri gerekiyordu. Daha sonra 'İstiklal' gazetesinde öncekinin tam tersi açıklamalar yapmış olması, önceki sözlerini feshetmez... Eğer Mahmut Paşa ifade ettiği görüşlerini ve açıklamalarını Senato'da desteklemek istiyorsa, bu kendisinin Ulusal Ordunun destekçisi olduğu ve daha sonra Mustafa Kemal'in Anadolu'da yönettiği politikayı da onayladığı anlamına mı geliyor' şeklindeki açıklamalar okuyucuya aktarılmıştır. Türkische Post, 24 Ekim 1927, No: 294, 1.

⁵¹ Türkische Post, 29 Ekim 1927, No: 298, 1.

⁵² 1927 seçimleri; 3 Nisan 1923 tarih ve 320 sayılı seçim yasası çerçevesinde yapılmış ve seçimlere sadece Cumhuriyet Halk Partisi katılmıştır. İki dereceli olarak yapılan seçimlerde her ne kadar bazı yerlerde bağımsız adaylar seçime katılmış olsalar da seçimi CHP adayları kazanmıştır. 63 seçim çevresinde yapılan seçimler sonucunda 316 milletvekili Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne girmiştir. 1927 seçimleri sonrası oluşan TBMM, 1 Kasım 1927-26 Mart 1931 tarihleri arasında 3 yıl 7 ay 19 gün açık kalmıştır. Kenan Olgun, 'Türkiye'de Cumhuriyetin İlanından 1950'ye Genel Seçim Uygulamaları', *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 27/79 (2011), 13- 14.

⁵³ Gazete de Mustafa Kemal Paşa'nın konuşması şu şekildedir: 'Türkiye Büyük Millet Meclisi, bugün beni ikinci kez Cumhuriyet'in Cumhurbaşkanı seçti. Çok yüksek sorumluluklar altında bu yeni dönemde de Türkiye Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı olma görevini üstlendim. Büyük ve soylu Türk milletinin bu seçimlerinde bana gösterdiği sadakat beni gerçek şükranla ve gururlu bir sevinçle doldurdu ve güçlü bir irade ile kendimi mütevazı bir üyesi olarak gördüğüm Türk Milleti'nin, refahı ve mutluluğu için hizmet vermektan dolayı gurur duyuyorum...' Türkische Post, 2 Kasım 1927, No: 301, 1.

⁵⁴ Türkische Post, 2 Kasım 1927, No: 301, 1.

⁵⁵ Fransızca bir gazetenin muhabirine verilen bu röportaj Türkische Post gazetesinde 'Gazi'den Açıklamalar- 7 Şubat, Paris' alt başlığı altında okuyucuya aktarılmıştır.

Atatürk'ün sözlerini vurgulayan habere göre; Gazi, 'Matin' temsilcisine verdiği bu demeçte, Fransa'nın Türkiye'nin sosyal kalkınma ve demokratikleşme çabalarını anlamasını istediğini söylemiştir. Gazi, Fransız Devrimi'nin, tüm dünyaya özgürlük ruhunu getirdiğini, kuruluşunu ve kaynağını sürdürdüğünü, insanlığın o zamandan beri geliştiğini dile getirmiştir. Ayrıca söz konusu bu yazının devamında aşağıdaki cümleler vurgulanmıştır:

“Türk Demokrasisi Fransız Devriminin açtığı yola adım atmıştır ancak kendi karakterine uygun şekilde evrimleşmiştir çünkü her millet kendi içsel koşullarına ve bu devrimin gerçekleştiği zamanın içindeki toplumsal koşulların gerektirdiği gereksinimlerine göre bir devrime uğrar. Bütün ülkelerde ve bütün zamanlarda tekrarlayan bu durum aynı değil midir? Elbette, halklar ve demokrasiler birlikte çalışabilir ve birlikte çalışmalıdır, ancak bu iş birliği sadece tek bir amaç için çalışılırsa verimli ve mümkün olabilir, bu amacın da adı 'Barış' tır. Bunu idrak edemeyenler, yaptığımız işi yargılayamazlar.”⁵⁶

1929 yılı Kasım ayında ise ünlü Alman tarihçi ve yazar Emil Ludwig'in başkent Ankara'da Mustafa Kemal Paşa ile görüşmesi olmuştur. Türkische Post gazetesi Emil Ludwig'in Başkent'te vereceği 'Napolyon'un Hayatı' hakkında olan konferansı takip etmiştir. Emil Ludwig'in Mustafa Kemal Paşa ile yaptığı görüşme ile ilgili bilgi ve yorumlara yer verilmiş ancak röportajın kendisi gazeteye aktarılmamıştır.⁵⁷ 1930 yılı 3 Şubat'ta gazetenin gündeminde olan başka bir konuda Gazi'nin Alman Profesör Dr. Hahland ile İzmir'de yaptığı görüşmedir. Bu habere göre Cumhurbaşkanı Arkeoloji müzesini ziyaret etmiş ve Aramca ve Lidya yazılarına özel bir ilgi göstermiştir. Bir yıl boyunca müzedeki eserler üzerinde çalışmış olan Alman Profesör, Gazi'ye üstünde çalıştığı yazıtları anlatmış ve Türk kökenli çok sayıda kelime içerdiğini tespit ettiğini aktarmıştır. Gazi ise bunun Anadolu'daki en eski kültürün Türkler tarafından kurulduğunu gösterdiğini dile getirmiştir.⁵⁸ Bütün bu çalışmalar ve alınan sonuçlar, Gazi'nin tarihe ve sanata verdiği önemin bir temsilidir.

1926 ve 1932 yılları arasında Türkische Post'ta aksettirilen Mustafa Kemal Paşa resmine bakıldığında, gazetenin yorumlarında temkinle yaklaşmakla beraber objektif bir dil kullandığını söylemek mümkündür. Merkezine, Türkiye'nin iç politikasındaki dinamizmi alan haberler, Mustafa Kemal'i ve tepkilerini izleyen bir tutumla aktarılmıştır. Hülasa, bu dönemdeki sakin izleyiş, 1932 yılından itibaren kendini çok daha politik ve tutkulu yorumlara bırakmıştır.

Türkische Post Gazetesinin Gözünden Atatürk (1932-1938)

Türkische Post gazetesi üzerinden değerlendirilen Atatürk'e bakışın; 1926- 1932 yılları arasındaki altı yıllık süreçten ayrı bir bölümde ele alınmasının nedeni 1933 yılında Almanya'da yaşanan Hükümet değişikliğinden kaynaklanmaktadır. Nasyonal Sosyalist Hükümetle birlikte Alman bürokrasisinde meydana gelen siyasi ve diplomatik dönüşümlerin etkileri, kendini en çok basın ve yayın organlarında göstermiştir. Bu dönemde Türkische Post gazetesindeki ilk değişim yayın kurulundaki eski isimlerin yerlerini Nasyonal Sosyalist Hükümet tarafından belirlenen yeni isimlere bırakmasıyla gerçekleşmiştir. İşte bu değişikliğin gazetenin Atatürk'e bakışında ne gibi değişiklikler yarattığı bu bölümün cevap aranacak sorularından biridir.

1932 yılı ve 1934 yılları arası Mustafa Kemal'in şahsından çok yaptığı işlerin ve iç politikadan çok dış politik gelişmelerin gazetede oldukça göz önünde tutulup değerlendirildiği yıllardır denilebilir.⁵⁹ 1932 yılında Türkiye ile ilgili dil ve tarih alanında yapılan çalışmalar gazetenin gündemini oluşturmakla birlikte Almanya da yaşanan kültürel ve politik gelişmelerde sıklıkla yansıtılmıştır. Gazi Mustafa Kemal ile ilgili dikkat çeken ilk geniş yorumla 1932 yılının aralık ayında karşılaşmıştır. Hem Mustafa Kemal'in Temsil Heyeti ile Ankara'ya gelişinin üzerine hem de aynı yıl içinde yayınlanan Harold C. Armstrong'un⁶⁰ Almanca'ya '*Grau wolf Mustafa Kemal, das Studiumdes*

⁵⁶ Türkische Post, 8 Mart 1928, No: 68, 1.

⁵⁷ Türkische Post, 30 Kasım 1929, No: 329, 1.

⁵⁸ 1930'lu yıllarda Mustafa Kemal'in Tarih araştırmalarına destek olmak amacıyla Türklerin antropolojik yapılarıyla ilgili bazı çalışmalar yaptırdığı bilinmektedir ve bu çalışmalar 1932 yılında toplanan ilk Türk Tarih Kongresinde üzerinde durulan ve tartışılan konulara zemin hazırlamıştır. Şerafettin Turan, *Atatürk'ün Düşünce Yapısını Etkileyen Olaylar, Düşünürler, Kitaplar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 7. Baskı, 2018, 53.

⁵⁹ 1932 ve 1934 yılları arasındaki bu süreç Almanya'da yaşanan ekonomik ve politik sıkıntılarının üst üste geldiği zorlu bir süreçtir. Bu durum gazetenin genel yayın politikasına da elbette ki yansımıştır. Özellikle Hitler'in iktidara gelmesi ve Almanya da hükümetin tam olarak kurulmasına kadar geçen sürede gazetenin içeriğinde sıklıkla dış politik gelişmelerin yer alması pek tabiidir.

⁶⁰ Harold C. Armstrong'un 1932 yılında İngiltere'de yayınlamış olduğu Mustafa Kemal'in hayatını aktardığı eseri dünya çapında büyük bir ilgi görmüştü. Eser, Mustafa Kemal'in doğumundan 1932 senesine kadar olan yılları tetkik etmekteydi. Bu eser için ilgi toplayabilmek adına yazar, Mustafa Kemal'in özel hayatına geniş yer vermişti. Eser dünyada büyük ses getirmiş ve birçok Avrupa

*Privatlebens eines Diktators*⁶¹ şeklinde çevrilen çalışması için değerlendirmede bulunmuştur. Ankara'ya gelişini halkın büyük sevinçle karşıladığını ve Mustafa Kemal için düzenlenen töreni ve ayrıntılarını yazarken, Armstrong'un Mustafa Kemal hakkındaki söz konusu yazısını şiddetle eleştirmiştir. Avrupa halkının o dönemde 'adamlara' her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyduğunu ifade eden gazete bu kitabın geniş kitlelere hitap edeceğini ve Armstrong'un bu eserinin yanlışlarla dolu olduğunun altını çizmiştir. Gazetenin kullandığı 'Manners' yani 'adamlar, erkekler' anlamına gelen bu kelime ile Mustafa Kemal Paşa'yı savunur bir dil kullandığı açıktır. lakin bu noktada bir parantez açıldığında, bu kelimeyi Avrupa halkına ithaf etmesinin altında; aynı yıl içinde ağustos ayında Almanya'da Hitler'in Şansölye von Papen'in yardımcısı olmayı reddetmesi ve gazetenin Hitler'i ve rejimini desteklediği yöndeki mesajının da yattığı düşünülmesi gereken çıkarımlardan biridir. Yazısına Mustafa Kemal Paşa'yı destekleyen bir hitap ile devam eden Türkische Post, Akşam gazetesi yazarı ve hükümete yakın isimlerden biri olarak nitelendirdiği Necmettin Sadık (Sadak) Bey'in bu yazıya karşı sert ve olgusal bir cevap yazma zahmetinden kaçınmadığını da belirtmiştir. Gazete Armstrong'un çalışmasının iç yüzünü gösteren Necmettin Sadık Bey'in yazısını Almanca 'ya özel olarak çevirip, alıntılar yaparak okuyucularını Mustafa Kemal Paşa'nın hayatı ile ilgili bu yanlışlar hakkında bilgilendirmeyi kendine görev edinmiştir.⁶² Bu durum üzerine; 28 Aralık 1932 ve 12 Ocak 1933 tarihleri arasında her gün 'Gazi Mustafa Kemal ve Armstrong'un Kitabı' başlığıyla söz konusu yazıyı bölümlere ayırarak aktarmıştır. Örneğin 28 Aralık'ta yayınlanan sayıda özellikle Mustafa Kemal'in asla bir yazıldığı gibi bir diktatör olmadığını cürütür nitelikte olan açıklamaların altı çizilmiş ve Gazi'yi 'halkın çağırıldığı bir kurtarıcı' ve 'halkın üstünlüğünü her şeyden önce tutan demokratik bir lider' olarak betimlemiştir.⁶³

Mustafa Kemal'i 'Akrabaları olmayan, arkadaşsız, yalnız bir adam... Türkiye'de başka kimsenin kendisinden sonra diktatör olmasına izin vermeyen bir diktatördür' sözleriyle nitelendirmeye çalışan Armstrong'u gazete Necmeddin Sadık Bey'in açıklamasına eklemeye bulunarak, şiddetle eleştirmiş ve bütün bu tanımların ve ifadelerin hiçbir şekilde gerçeğe uymadığını ifade etmiştir. Ayrıca 'Gazi bir aşiret reisi değildir ve böyle bir şey mümkün değildir, bu tanımla karşılaştırmak dahi çok uzaktır' sözlerinin de altını çizmiştir.⁶⁴ Armstrong'un, uzun zamandan beri dünya tarihinin bir parçası haline gelen bir kişiyi eleştirerek sadece kendisini ünlü yapmak istediğini öne süren gazete; bu açıklamasını şu sözlerle devam ettirmiştir:

"Yazar, ilk olarak bu eserin başlığında şunu kullanıyor: "Bozkurt Mustafa Kemal, bir diktatörün özel hayatı üzerine çalışma. Tabi ki, Türkiye'nin hâlâ oldukça yabancı olduğu Batı'da, Gazi'ye genellikle diktatör olarak atıfta bulunulur. Ancak böyle bir tanımın hiçbir temeli yok. Siyasi eğilimler yoluyla, bir darbeyle, güç kullanarak ya da tek bir sınıfa ya da insan grubuna dayanarak,

gazetesi bu esere cevap olarak makaleler yayınlamıştır. Kitap hakkında günden güne genişleyen alaka ve içinde bulundurduğu tarihi hakikatlerin değiştiriliş olması sebebiyle Armstrong'a bir cevap vermek kaçınılmaz hale gelmiştir. Bunun üzerine Necmettin Sadık (Sadak) Bey'e dikte ettirmek suretiyle bu yanlışlıklara bizzat Mustafa Kemal yanıt vermiştir. Akşam gazetesinde yayınlanan bu cevap yer yer Necmettin Bey'in kaleminden çıkmış olsa da dörtte üçü Mustafa Kemal tarafından cevaplandırılmıştır. Sadi Borak, *Armstrong'tan Bozkurt: Mustafa Kemal ve İftiralara Cevap. İstanbul: Yabancı Gözü ile Atatürk Serisi Yayınları, 1955, 10- 15.*

⁶¹ Türkçe karşılığıyla 'Bozkurt Mustafa Kemal: Bir Diktatörün Özel Hayatının İncelenmesi' anlamına gelmektedir. Gazete Armstrong hakkında şu şekilde bir değerlendirmede bulunmuştur: 'İngiliz Yüzbaşı Harold Armstrong, bir zamanlar Kût-ül-Amâre kuşatmasında Türkler tarafından ele geçirilmişti. Esir düştüğü yıllarda Türkçe öğrenmek için bolca boş zamanı olmuş ve aynı zamanda Türk yaşam tarzını ve düşünce tarzını tanımak istemişti. Sadece Türklere değil, yaşamını çok düzgün bulmayan kendi vatandaşlarına da pek dostça hatıralar bırakmadı. Şimdi, 'Gri Kurt- Bozkurt' başlığı altında, Kaptan Armstrong, esasen Türkiye Cumhurbaşkanı ve kariyeri ile ilgilenen bir çalışma yayınladı. Kuşkusuz, Avrupa'da bugün her zamankinden daha fazla "adamlara" ihtiyaç duyan bir durumda iken böyle bir kitap birçok insana ulaşacaktır ve hiçbir Türk, idolünün bu tür kitaplar için materyal sağladığı konusunda itirazda bulunmamıştı. Ancak duruma Türk gözleriyle bakıldığında Türk halkının şiddetle karşı çıktığı, Armstrong'un kitabında yer alan şey yazarın kendisini doğal olarak sayısız yanlış sonuca götüren, yanlış bilgilerin zenginlikleridir.' Türkische Post, 28 Aralık 1932, No: 205, 1.

⁶² Türkische Post, 28 Aralık 1932, No: 205, 1-4.

⁶³ Türkische Post, 28 Aralık 1932, No: 205, 1. Gazetenin diğer gün yayınlanan sayısında ise Mustafa Kemal'in aile yaşamı ile ilgili bölümlere değinilmiştir. Armstrong'un Mustafa Kemal'in ailesi ile ilgili bilgiler verdiği bu bölüm ve verilen tepki şu şekildedir: '...Armstrong'a göre, önemsiz bir adam olan Mustafa Kemal'in babası Ali Rıza, devlet borç işlerinde küçük bir yazı görevini yerine getirmeye için genç yaşta Selanik'e gelen, Arnavutluk'un sınırındaki Arnavut dağlarında büyük yoksulluk yaşıyordu. Yetersiz olan maaşları ona o kadar zor ödenmişti ki bu işin yanında küçük bir ticaret yapmak işi de yapmıştı. Mustafa Kemal'in ailesi, Selanik'in en fakir bölgelerinden birinde küçücük bir evde yaşıyordu. - Ayrıca Mustafa Kemal'in annesi, bir güney Arnavut köyünden gelmişti. Kocası Ali Rıza'nın ölümünden sonra, Mustafa Kemal'in koyunları sürmek ve ahırlarını temiz tutmakla görevlendirildiği Laza San'da yaşayan bir kardeşine gitmişti. Bu şehir hayatı ona daha çok söz vermeliydi. Yalnızlık onu büyüdükçe, daha karanlık, daha utangaç ve özgürlüğe susamış biri haline getirdi. 11 yaşındayken, annesinin onu okula göndermek için bir kız kardeşinin maddi desteğini talep ettiği söyleniyordu. Yani çocuk Selanik'e yalnız başına gelmişti ve okula meydan okuyan bir lise öğrencisi olmuştu. Bir öğretmenine verdiği saygısız bir cevaptan sonra okulu bırakmak zorunda kaldı... Türkische Post, 29 Aralık 1932, No: 30, 1.

⁶⁴ Türkische Post, 12 Ocak 1933, No: 10, 2.

şimdi kullandığı güce ulaşmamıştır. Gazi, tarihi gibi görünen olaylara karşı ve düşman dünyasına karşı, bir milletin isyanının ardından halkın çağırdığı bir kurtarıcıdır. ...Zaten kariyeri Mustafa Kemal'i temelde diktatör güce yöneten diğer devlet başkanlarından ayırıyor. Başkalarını ikna etmek onun asla kaçmadığı bir görevdi. Bir diktatör bu çabalara ihtiyaç duymazdı. Dolayısıyla Gazi, bir diktatör değil, halkın üstünlüğü her şeyden önce tutan devletin, demokratik bir lideridir.

Elbette, bu ya da geçtiğimiz yüzyıllardaki hiçbir yazar, Gazi gibi bir kaleme layık başka bir konu bulamadı, bu açıdan bir ölçüde Armstrong tebrik edilmelidir. Ancak meşhur olmak için meşhur bir erkeğin eteğine sarılmak yeterli değildir, çünkü Armstrong'un bize sunduğu eser hiçbir gerçeklik içermez ve Mustafa Kemal'in tarihi imgesine de uymaz. İngilizlerin bütün bu girişimleri başarısız olarak tanımlanmalıdır.”⁶⁵

Bu yorumdan da anlaşıldığı gibi Türkische Post gazetesi okuyucusuna; Armstrong'un bu çalışmasını sadece bir yazarın ünlü olma çabasından ziyade İngilizlerin Mustafa Kemal'i karalama girişimlerinden biri olduğu mesajını vermiştir. Esas olarak gazetenin İngiltere'ye olan tavrına genel olarak bakıldığında; İngiltere'ye karşı Türkiye'yi ilk defa uyarışı olmadığı net bir şekilde görülmüştür. Tarihler 5 Mart 1934'ü gösterdiğinde gazetede '*Gazi-Ankara'daki eski Amerikan Büyükelçisi tarafından hazırlanan bir rapor*' başlığında bir makale yayınlanmıştır. Eski Amerikan Ankara Büyükelçisi Charles Sherrill'in⁶⁶ kaleme aldığı ve '*Asya*' dergisinde '*Gazi ile Konuşmalarım*' başlığıyla yayınlanan bu yazı, Cumhurbaşkanı'nın kişiliğinin dünya ölçeğinde değerlendirildiği bir yazıdır. Türkische Post'ta okuyucusuna sunulan bu makale de yazarın söz konusundan yer yer alıntılar yaparak olumlu bir tenkit yapıldığı görülmüştür. Bu yazıda dikkat çeken olgu, dönemin diğer iki önemli şahsiyetinden biri olan Amerika Birleşik Devletleri'nin başkanı Franklin Delano Roosevelt ve İtalyan devlet adamı ve politikacı olan Benito Musollini ile Gazi Mustafa Kemal'in karşılaştırılmasının yapılmış olmasıdır. Gazete'nin ilk değerlendirmesi şu sözlerle gerçekleşmiştir:

“Eski büyükelçi, günümüzün en büyük üç devlet adamı ve neredeyse aynı yaşta olan Gazi, Roosevelt ve Musollini arasında devlet işlerinin icrasında ve yönetiminde ayrıca insanlığın en çok talep ettiği şey olan eşitlik ve iş imkânları üzerine bakışlarında bir karşılaştırma yapıyor. Şüphesizdir ki, özel bir hayattan topluma adım atan hiç kimse, Mustafa Kemal kadar yazarlar tarafından bu denli yazılmamıştır.’ Ayrıca yazarın alıntı yapılan şu sözleri de dikkat çekiyor: ‘Zaman zaman Avrupa Batı'sında Gazi'nin sağlık durumunun kötü olduğu konusunda söylentilerin ortaya çıkması şaşırtıcı değildir. Ancak hiçbiri iki saatten az sürmeyen kişisel görüşmelerde, Gazi'nin son derece güçlü, canlı ve sağlam olduğunu buldum. Ne sağlığı kötüleşti ne de yüce bir canlılıkla karakterize olan ruhu...”⁶⁷

Gazete, Sherrill'in bu yazısını değerlendirirken; yazarın Gazi'yi diğer ünlü devlet adamlarından '*özel doğası nedeniyle ayırmasına*' dikkat çekmiştir. Gazete bu noktadan hareketle Sherrill'in düşüncelerini de aşağıdaki sözlerle okuyucusuna aktarmıştır:

“...Charles Sherrill, Gazi'nin ilk karşılaşmalarında gösterdiği unutulmaz izlenimi vurgulamaya devam ediyor ve Cumhurbaşkanı'nın olağanüstü diplomatik kabiliyetlerinin sıkıcı bir ifadesini aktarıyor: ‘Yabancı bir büyükelçi olarak Türkiye'ye geldiğimde savaş başkentini ziyaret etme isteğimi ifade ettim. İsteğimi yetkili makamlara ilettikten sonra, görüşebildim... Gazi sadece insanda ilgi uyandırmakla kalmıyor, aynı zamanda eşit ölçülerde de alıyordu. Karşısındakinin kendisiyle aynı fikirde olmadığı durumda; karşıt görüşü duymak kendisini memnun etmiyor, ancak aynı zamanda nedenlerini de bilmek istiyor. **Hayatımda hiç, Gazi gibi bu kadar açık ve doğru şekilde düşünen başka biriyle hiç konuşmadım.** Böylece Türkleri Erzurum'dan Sivas ve Ankara'ya kadar kendi haklarıyla tanınma ve kendi tarihlerini bağımsız olarak belirlemeye değer olduğuna ikna etmeyi başardı.’ (Koyu olarak belirtilen cümle gazetenin yazısında yapmış olduğu vurguyu ifade etmektedir.) ‘...Gazi bir kez daha Türkiye'yi tarihi ve diliyle gurur duyacak bir konuma getirdi. Dahası, yüzyıllardır hayalinin kurulamamış olduğu gelecek için büyük umutlar verdi. Görüşlerine göre, Türkiye yalnızca komşuları ile iyi ilişkiler içinde kalmayıp aynı

⁶⁵ Türkische Post, 28 Aralık 1932, No: 205, 1.

⁶⁶ General Charles Hitchcock Sherrill; 1867 yılında Washington'da doğmuş ve 1936 yılında vefat etmiştir. Yale Üniversitesini bitiren General Sherrill, başarılı bir avukattı. Aynı zamanda Fransızca ve İspanyolca başta olmak üzere yedi dil biliyordu. Hoover'ın başkanlık yaptığı 1909-1911 yılları arasında ABD'nin Arjantin konsolosluğunu yapmış, daha sonra ise 1932- 1933 yılları arasında Türkiye'nin konsolosluğunu görevlendirilmiştir. Yaşamı boyunca pek çok eser yazan Sherrill, aynı zaman da Birinci Dünya Savaşı sırasında ABD ordusunda tuğgeneral görevinde bulunmuştur. Charles H. Sherrill, *Mustafa Kemal'in Bana Anlattıkları*. Çev. Örgen Uğurlu. İstanbul: Örgün Yayınevi, 2007, 7- 8.

⁶⁷ Türkische Post, 5 Mart 1934, No: 53, 1.

zamanda bu ilişkileri zihinsel olarak derinleştirmeyi hedefleyen bir dış politika izliyor. Türkiye'yi çevreleyen tüm devletler, Mustafa Kemal'in dostane politikasına yöneldi ve her ülke en azından yarı yarıya Türkiye ile ilerlemeye hazırlanıyor. **Doğu'da barış, muzaffer olan Mustafa Kemal'den daha samimi bir dosta sahip değildir.**"⁶⁸

Gazete de Gazi Mustafa Kemal ile ilgili değerlendirmelerin sıklaştığı 1930'lu yıllar aynı zamanda dünya basınındaki değerlendirmelerinde sık sık gündem olduğu bir dönemdir. Bu sebeple 1935 yılı haziran ayında Amerikalı gazeteci Gladys Baker'in Atatürk ile yaptığı yabancı basında oldukça ses getiren röportajın gazetede yayınlanması da tesadüf değildir. Türkische Post gazetesinde '*Türk hükümeti halkına özgürlük ve mutluluk vermek istiyor.*' açıklamasıyla yayınlanan bu röportaj '*Savaş Tehlikesi, Bölgesel Paktlar, Amerika ve Savaş, Milletler Cemiyeti, Bolşevizm, Boğazlar, Halkın Lideri*' başlıkları üzerinden gerçekleştirilmiş ve gazetenin okuyucularına tam sayfa Almanca çevirisi ile verilmiştir. Söz konusu röportajın bir kısmı şu şekildedir:

"- Yakın gelecekte bir savaşın çıkmasının olası olduğunu düşünüyor musunuz? Kısa bir süre önce kendilerine Atatürk adı verilen, bir asker ve reformcu olan Mustafa Kemal, Türkiye Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı olmadan önce sultanların oturduğu yer olan Dolmabahçe adlı beyaz mermer saraydaki yemek masasının altın sofrası takımından açık mavi gözlerini kaldırdı. Ve bakışları, Şam işi perdeli yüksek pencerelerden, karanlıklar içinde sessizce akan Boğaziçi'ni geçerek, Anadolu sahilinin yanıp sönen ışıklarına gitti. Ağır ve ciddî bir ses tonuyla dedi ki:

- Yakın gelecekte söz etmemeli, savaş tehlikesi içinde şu an içinde bulunduğumuz zamanda da vardır...

- Türkiye neden Boğazları silahlandırmak istiyor? Sorusunu da ayrıca sordum.

- Türkiye'nin Boğazları açık bırakmaya razı olduğu Lozan Anlaşması'ndan beri dünyanın durumu ve bazı şartlar değişmiştir. Boğazlar Türk toprağını iki bölüme ayırır. Bundan dolayı bu deniz geçidinin kuvvetlendirilmesi Türkiye'nin güvenliği ve savunması için çok önemlidir. Boğazlar aynı zamanda, uluslararası ilişkilerde hayati bir faktördür ve böyle önemli bir pozisyonda olan yer herhangi serüvenci bir saldırganın keyfine ve acımasına bırakılamaz. Türkiye, olası barış bozucularının birbirleriyle savaşmak için Boğazlardan geçmesine engel olmak zorundadır.

...Kemal Atatürk'e neden diktatör olarak adlandırılmaktan hoşlanmadığını sordum:

- Ben diktatör değilim, benim gücüm olduğunu söylüyorlar, evet bu doğrudur. Benim arzu edip de yapamayacağım hiçbir şey yoktur çünkü ben zoraki veya adaletsizce hareket etmem. Bence diktatör, diğerlerini iradesine bağlayandır. Ben kalpleri kırarak değil, kalpleri kazanarak hükmetmek isterim."⁶⁹

Öz olarak, üzerinde durduğu başlıklar ve altı çizilen cevaplar değerlendirildiğinde; bu röportaj sadece Türkische Post gazetesi ve okuyucuları için değil tüm Batı dünyası için önem arz etmektedir. Bilhassa Mustafa Kemal'in ikinci bir dünya savaşı çıkması durumunda nasıl bir tepki vereceğinin merakının giderilmesi ve olası bir savaşta jeopolitik olarak oldukça mühim olan boğazların silahlandırılması konusu gazetenin altını çizdiği satırlardandır. İkinci Dünya Savaşı'nın çıkacağını ve alınması gereken önlemleri yıllar öncesinden belirtmesi de Atatürk'ün yalnızca ileri görüşlülüğünün değil iyi bir siyaset adamı olduğunun da göstergesidir. Daha önce bahsedildiği gibi Adolf Hitler Almanya ve diğer sanayileşmiş ülkelerdeki 1929 Ekonomik Buhranın zirveyi çoktan geçtiği anda iktidara gelmişti. Savaştan henüz on yıl önce yaşanan 1929 Dünya Ekonomik Buhranıyla birlikte dünya siyasasında totaliter rejimler güç kazanmaya başlamış ve bu güç hegemonyası içinde Almanya, İtalya ve Japonya revizyonist bir çizgide toplanmıştı. 1930'lu yılların başından itibaren ise saldırgan bir politika izlemeye başlamışlardı. Lozan Antlaşması'nın ardından dış politikasında '*yurtta barış, dünyada barış*' ilkesini benimsemiş olan Türkiye'de iç ve dış siyasetini bu anlayış üstünden devam ettirmekteydi.⁷⁰ Uluslararası siyasette, Almanya'nın attığı adımlarla beraber dönemin tüm cihanşümül devletleri arasındaki ilişkilerinin gerginleşmişti ve 'Savaş' kelimesini kendini gerçek kılan kadar hep ayakta tutulmuştu. Sessizce yaşamını idame etmekte olan kitleler için dönemin önemli devlet adamlarının düşünceleri her zaman duyulmaya değer düşüncelerdir. Çünkü savaşları başlatan ve bitirenler genellikle bu düşüncelerin sahipleri olmuştur. Bu bağlamda savaşa adım adım gidilen süreçte Türkiye sınırları içerisinde bir yabancı basın olan Türkische Post gazetesinin gözünü Mustafa Kemal Atatürk gibi bir liderin üstünde tutması gayet doğaldı.

⁶⁸ Türkische Post, 5 Mart 1934, No: 53, 1.

⁶⁹ Türkische Post, 21 Haziran 1935, No: 144, 1.

⁷⁰ Türkiye'nin 1923'ten itibaren uyguladığı 'tarafsız bir tutum sağlayan yapıcı ve verimli barış politikası', 1939 yılında İtalya'nın Arnavutluk'u işgal etmesiyle tehlikeye düşmüştür. Türkiye'nin yaklaşık yirmi yılda oluşturduğu güvenlik çemberi ağır darbe almıştır. Hans Kroll, 'Bir Alman Diplomatın Türkiye Anıları 1936-1943', Çev. Pulat Tacar, *Bellekten*, 272/LXXV, (2011), 221.

Tarihçi ve yazar Hanns Froembgen'in Türkische Post gazetesinde 1936 yılında yayınlanan '*Kemal Atatürk, Asker ve Lider*'⁷¹ adlı makalesinde kullanılan; '*Yeni Cumhuriyetçi Türkiye, Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk olmadan düşünülemez. Kemal Atatürk sadece bir asker ve lider değil, savaş sonrası döneme damga vuran, dünyadaki ve özellikle Türkiye'deki dostları üzerinde büyük çekiciliği olan bir adamdır*' sözleri Mustafa Kemal Atatürk'e gösterilen saygı ve sevginin açık bir göstergesi olarak karşımıza çıkmıştır.⁷² Gazetede yayınlanan bu yazıya göre; Froembgen, içinde bulunduğu zamanın ve belirleyici olan kaderin Dünya Savaşlarında Atatürk'ü vurduğunu söylerken, bu kişiliğin büyüklüğünü ancak onun gerçekleştirdiği inkılaplar ve karşılaştığı güçlükler rağmen Türk halkının yabancı ülkelerin vesayetinden kurtulduğu akılda tutulursa anlaşılabileceğini ifade etmiştir. Kemal Atatürk'ün yaşamı yalnızca Türk halkının üzerinde değil, dünya halklarının üzerinde de bir etki bırakmıştır. Yazar Kemal Atatürk'ün gençliğinde bile, Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıflıklarının farkında olduğunu dile getirmiştir.⁷³ Kendisindeki temelde devrimci niteliğinde olan ve hiçbir rivayeti olduğu gibi kabul etmeyen, sadece kendi iradesine bağlı doğasını yavaş yavaş tanıdığını aktarmıştır. Gazeteye göre Mustafa Kemal iflah olmaz bir vatansever modeliydi. Onun tarihsel süreç içerisinde yaptığı çalışmalar tüm dünya devletlerine örnek oluşturmaktaydı. Almanya da Atatürk'ün bu başarılarını yakından takip edip, takdir etmiştir. '*...Kemal Atatürk eşi benzeri görülmemiş bir tutkuyla halkının refahı için çalışır ve sıkıntısını izler, aynı zamanda milletin başöğretmenidir. Eşi görülmemiş derecede ciddi oranlarda olan çalışmalarına baktığımızda ise bugün Atatürk, bir insanın tırmanabileceği en yüksek rakımdadır*' sözlerinin yine gazetenin Mustafa Kemal Atatürk'e duyduğu hayranlığı özetler nitelikte yazıldığını söylenebilir.⁷⁴ Mustafa Kemal'in yaptığı reform çalışmalarının her zaman yeni meyveler üreteceğini söyleyen gazete, '**bugün büyümekte olan Türk gençliğinin asla eski Doğu'yla tanışmayacağını ve Atatürk'ün ruhunu soluyan bir eğitimle büyüdüklerini**' dile getirmiştir.

1938 yılında gazetede Atatürk'ün sağlığıyla ilgili ilk haber 31 Mart'ta yayınlanmıştır. '*Atatürk'ün sağlığıyla ilgili endişeye gerek yok*' başlıklı yazıda Kemal Atatürk'ün ocak ve şubat aylarında gerçekleştirdiği Yalova, Bursa ve İstanbul seyahatlerinden sonra ağır bir gribe yakalandığını ancak Fransız Prof. Dr. Fissenger tarafından muayene edildiğinden bahsedilmiştir. Profesör Atatürk'ü muayene ettikten sonra endişe edilecek bir durum olmadığını belirtmiş ve Fransa'ya geri dönmüştür.⁷⁵ Ekim ayında Atatürk'ün geçirdiği ağır koma üzerine gazete durumu '*Atatürk'ün Durumu – İki yeni duyuru*' haberi altında yayınlamıştır. Cumhurbaşkanlığı genel sekreterinden alınan habere göre doktorlar tarafından muayene edildiğini ancak rahatsızlıklarının aynı şekilde devam ettiğini ateşinin 38, nabzının 120, nefesinin 22 olduğunu akşam saatlerinde ise biraz daha düzeldiğini aktarılmıştır.⁷⁶ Sağlık durumunu büyük bir hassasiyetle aktardığı görülen gazete bir ömrü milletine, ülkesine ve ideallerine adanmış bu adam hakkında son olmayan fakat en acı haberi tarihler 10 Kasım 1938'i gösterdiğinde yayınlamıştır. Söz konusu yazı ana hatları ile şu şekildedir:

"Türkiye Cumhuriyeti'nin yaratıcısı, Cumhuriyetin 15. yıldönümünden birkaç gün sonra, hayatını kaybetti. Atatürk vefat etti. Türk halkı onu içinde büyük uyanışın, yeniden doğuşunun sembolü, kurtuluş mücadelesinin kahramanı ve yükselişin eşsiz lideri olarak bırakıyor. Büyük Dünya Savaşından sonra geride kalan dünyanın içindeki, çelik savaş banyosunda ölmeyen ve karanlık bir zamanda ortaya çıkmış olağanüstü bir kişilik olan bir hayat sona erdi. I. Dünya Savaşı'nın darbeleri altında, Osmanlı İmparatorluğu çöktü ve ağgözlü yabancı güçler ganimetleri dağıtmaya başladığında, bir adam düşmüş ülkesine yapılacak olana karşı öfke bayrağını ele geçirdi: Anafartalar Kahramanı Mustafa Kemal. Çaresiz bir durumda, dışarıdan gelen yabancı güçlerin kuvvetli bir cephesiyle mücadelede hayatta kalan bir padişah sistemi, sinir bozucu bir oyunda anlaşılmas yerli muhaliflere karşı insanların kanını akıttığı üç savaş, takdire şayan kahramanca işler ve son olarak Anadolu topraklarının yabancı güçlerin yönetiminden kurtarılması...

⁷¹ Hanns Froembgen'in 'Kemal Atatürk, Asker ve Lider' adlı kitabına baktığımızda; kitabın 'Asker, İsyancı ve Kazanan' olmak üzere üç bölümden oluştuğu görülmektedir. Bu kitap 1915 ve 1930 yılları arasında Mustafa Kemal'i ve başarılarını konu olarak işlemiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Hanns Froembgen, *Kamal Atatürk – Soldat und Führer*. Stuttgart: Franckh'sche Verlagshandlung, 1938, 9.

⁷² Türkische Post, 10 Ocak 1936, No: 8, 1.

⁷³ Froembgen; '*Kemal Atatürk; Türk milletini, kurtuluşunun önünü donuk bir geçmişin boyunduruğundan çıkarmak, eski moda önyargılara hapsedilen her şeyin sorumluluğunu üstlenmek, hiç bitmeyen gücünü kullanmak suretiyle daha iyi bir geleceğe duyulan güvensizlikten kurtardı.*' Sözleri ile onun bu başarılarının altını çizmiştir. Mustafa Kemal, aynı topraklarda büyüdüğü, insanının ruhunu tam olarak tanıyordu. Onun için yazar '*her maskeyi amansızca düşüren büyük bir insan uzmanı*' demiş ve '*bugün bile kendisini tamamen yeni Türkiye Cumhuriyeti'ni inşa etmiştir ve asla dinlenmek için vakit ayırmıyor*' şeklinde eklemiştir. Türkische Post, 10 Ocak 1936, No: 8, 1.

⁷⁴ Türkische Post, 10 Ocak 1936, No: 8, 1.

⁷⁵ Türkische Post, 31 Mart 1938, No: 75, 1.

⁷⁶ Türkische Post, 19 Ekim 1938, No: 246, 1.

Kurtuluş savaşındaki askeri başarısı, Gazi'yi tarihteki en önemli askerler arasında sıralamaktadır. Onun savaş alanındaki zaferleriyle birlikte devlet adamı olarak yaptığı şeyler kendisini insanlığın büyük eğitimcileri arasına yerleştirir. Ustaca içgüdüyle, eski Osmanlı İmparatorluğu'nun çürük temellerini savaş sonrasında tanıyan ilk devlet adamıydı ve Saray'ın acımasız, çürümüş ve zehirlenmiş dünyası ile Anadolu köylü halkının toprağı üstünde inşa etmeye başladığı yeni temel arasındaki ayırım çizgisini çizdi. Atatürk'ün halkına ilham veren yeni yaşam biçimi, kamusal yaşamın tüm alanlarında şekillendi. Gazi, halkının ilk öğretmeni olarak köy okullarını açtı ve köylülerinin kültürel gelişimi için çabaladı, organik, sağlıklı bir ekonomi inşa etmek için ilham kaynağı oldu ve Türk Ulus devletinin politik hakları için kararlı bir duruş belirleyerek yavaş yavaş dünya halkları arasında güvenli ve saygın bir konuma adım adım ilerledi. Atatürk, halkının varlığının tüm yönlerini kucaklayan hareketli mücadelesinin temellerini, her zaman gelişmeye devam edecek olan yeni Türkiye devlet topluluğunu oluşturmak için attı. Türk halkının büyük kederiyle birlikte bütün dünya bu kaybın etkisi altındadır. Dünya tarihinde büyük rol oynayan bir adam olan Kemal Atatürk sahnedan ayrıldı. O büyük bir asker, yaratıcı bir devlet adamı ve ihtiraslı bir vatansever modeliydi."⁷⁷

1926 ve 1938 yılları arasında Gazi Mustafa Kemal hakkında birçok yazı ve haber yayınlayan gazete, onun dünya tarih sahnesindeki önemli kişilerden biri olduğunu, kişiliğinin ve hayatının her zaman insanlara örnek teşkil ettiğini ve edeceğini ifade etmiştir. Mustafa Kemal için '*Atatürk, halkının varlığının tüm yönlerini kucaklayan hareketli mücadelesinin temellerini, her zaman gelişmeye devam edecek olan yeni Türkiye devlet topluluğunu oluşturmak için attı*' sözleriyle ise onun devlet adamı olarak başardıklarını yenilikçi ruhunu ve halkına olan tutkusunu açık bir dille ifade edilmiştir.⁷⁸ Nefes aldığı süre boyunca vatanına olan sevdasının ve ideallerinin peşinden giden Mustafa Kemal Atatürk tarih sahnesinden ayrılmıştı ancak yıllar boyunca başardıkları, yaptıkları ve yapmadıkları konuşulmaya ve yazılmaya devam edecekti.

Dünya tarihinde yer alan kadim ve modern toplumlarda bütün kitleler, kendi liderlerini yaratmaya meyillidir. Çünkü bir akış içinde değişen ve dönüşen zamanın bir gerekliliği olarak; toplumun ve olayların ürünü olarak ortaya çıkan bu liderler; kendi içlerinde din, dil, ırk çeşitliliği ve karmaşası yaşayan bu insan topluluklarına bir karakter verir ve toplumlar kendi yaşam döngülerini yaratılan bu karakterlerle idame ettirir. Yaşadığı dönemin en ağır şartları ile karşıya kalan Türk toplumu ise kendini Mustafa Kemal'in zekâ ve vicdanına bırakmıştır. Bu bağlamda Mustafa Kemal'in kendi milletinde yaratmaya çalıştığı karakter, tüm dünya devletlerinin ilgisini çekmiştir. Kendi döneminin en çok merak edilen isimlerinden olan Mustafa Kemal Atatürk'ün fikir ve düşüncelerine mercek tutan Türkische Post gazetesinin ve dolayısıyla Almanya'nın da Mustafa Kemal Paşa'ya karşı olan bu merak ve saygısı gayet doğaldır. Malumdur ki 1930'lu yıllarda kendi içinde yaşadığı gerek siyasi gerek ekonomik sıkıntılar kısa bir süre sonra Alman toplumunu da yeni bir lider yaratma içgüdüüne götürmüştür. Bu noktadan hareketle Adolf Hitler, Almanların Gazi Mustafa Kemal gibi örnek bir lidere olan ihtiyaç duygusunun bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır denilebilir. Fakat görüldüğü gibi devletlerin ve liderlerinin karakteri sadece toplumun değil, aynı zamanda dünyanın da siyasi tarihini etkilemektedir. Hülasa, bir liderin izlediği yol ve meramı ait olduğu toplumu aydınlık bir geleceğe de yöneltebilir veyahut dipsiz bir uçurumun kenarına da bırakabilir.

Sonuç

Mustafa Kemal Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'nin kendi sınırları içerisinde yayınlanan bir Alman gazetesinin gözünden, tek bir cümle ile aksettirilmeye çalışıldığında: '*...büyük bir asker, yaratıcı bir devlet adamı ve ihtiraslı bir vatansever modeliydi*' sözleri gayet uygun düşecektir. Gazetedeki bir makaleden alıntılanan bu cümleyi genel çerçeveye eklemeye olanak sağlayan hususlar ise şöyle izah edilebilir; 1926-1938 yıllarında; gazetenin yayın

⁷⁷ Türkische Post, 10 Kasım 1938, No: 265, 1.

⁷⁸ Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatından bir yıl sonra Hitler'in 50. Yaş günü kutlamalarında Berlin 'de bulunan delegasyona yaptığı konuşmada Atatürk hakkında söylediği sözler savaşın yaklaştığı günlerde Türk halkının sempatisini kazanma yönünde oldukça dikkat çekicidir. '*Atatürk yüzyılımızın en büyük adamıydı. Ondan çok şey öğrendim. O büyük bir kahraman ve bir dâhidir. Türkiye ve Türk halkına karşı çok büyük saygım var. Çünkü Türkiye bizim örnek aldığımız bir ülkedir. Türkiye haksızlığa karşı ilk olarak silaha saldıran ve mücadelesini başarıyla tamamlayan bir ülkedir.*' Türkische Post, 1 Mayıs 1939, No: 101, 1. II. Dünya Savaşının artık sonuna yaklaşıldığı yılda ise Mustafa Kemal'in geride bıraktığı sağlam temeller üzerine oturtulmuş ulus sayesinde o dönemde ülkenin hala barışı koruyabildiğini yorumlarına eklemiştir. '*Atatürk'ün yarattığı ve İsmet İnönü'nün devam ettirdiği yeni Türkiye'nin, bu savaşta bile ağır koruma testlerinden geçmesi gerekti, ancak tüm yüklerle rağmen barışı korumayı başarıyor. Atatürk'ün kendi çıkarlarını savunan sıkı bir ulusal politika yaratması ile, Ankara'daki devlet liderliği, Türkiye'yi Asya ve Avrupa arasındaki kara köprüsüne bağlayan tarihi kaderi korumayı başardı...*' Türkische Post, 29 Ekim 1943, No: 256, 1.

hayatının altı yıllık her iki dönemecinde de Atatürk'e olan merak ve saygının daimî olarak sürdüğü görülmüştür. Tenkit edici yorumların Türkiye Cumhuriyeti'nin iç politikasında sürdürmüş olduğu siyasetten ziyade, milletlerarası politikadaki siyasete yönelik yapıldığı tespit edilmiştir. Bununla beraber Atatürk'ün ve Cumhuriyet'in kurucu kadrosunun uygulamaya koyduğu reform ve inkılaplar yakından takip edilmiştir. Gazete Atatürk'ün günlük olarak yaptığı, söylediği her düşünce ve olguyu takip etmiş ve sıklıkla kendisine özel köşe yazıları ve makaleler yayımlamıştır.

1932 ve 1938 yılları aralığında gazetenin Mustafa Kemal Atatürk'e yönelik haberlerinde, bilhassa 1933 yılında Adolf Hitler'in iktidara gelmesinden sonra, artmaya devam eden saygı grafiği dikkat çekmektedir. Hitler'in ve Almanya'nın önde gelen devlet adamlarının Türkiye üzerine yaptığı yorumlar, iki ülkenin ve iki devlet adamının kıyaslanması gazete de sıklıkla rastlanan haberlerden olmuştur. Türkiye ile Almanya'nın aynı kaderi paylaşan iki dost ülke olduğu belirtilmiş, işlenen temalarda, yine bu konjonktürde ilerlemiştir. İlaveten, Nasyonal Sosyalist hükümetin iktidarıyla beraber gazetenin Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı olan siyasi söylemlerinde 1926- 1932 yıllarına oranla çok daha sert bir üslup takındığı görülmüştür ancak altı çizilmelidir ki Mustafa Kemal Atatürk 'e bakışında ciddi bir tutum değişikliğine rastlanılmamıştır. Değinilmesi gereken bir diğer hususta, gazetenin Mustafa Kemal Atatürk'e bakışında sadece Alman muhabirlerin yorumlarından değil dünyadaki diğer basın ve yayın organlarının kalemlerinden de yararlanmış olduğudur. Uluslararası basınından özellikle Fransa, İngiltere, Amerika ve İtalya gibi ülkelerin gazetelerinde yayınlanan haberlere de rastlanılmıştır.

Sonuç olarak, Mustafa Kemal Atatürk, 1926-1938 yılları arasında Türkische Post gazetesinin belleğini en çok meşgul eden isimdir. Bunun en büyük nedeni sadece bir milletin tarihinin gidişatına müdahale etmesi değil, aynı zamanda o millete, akılcı reform ve politikalarıyla yeni bir kimlik vermiş olmasıdır. Son olarak 31 Temmuz 1944'te yayın hayatına veda eden ve on sekiz yıl boyunca Türkiye'de varlığını sürdürmüş olan bir alman gazetesinden elde edilen bilgiler, tarih biliminin yöntem ve teknikleriyle değerlendirilmeye çalışılmış, gazetede yayınlanan haber ve yorumlar doğrultusunda birtakım çıkarımlarda bulunulmuştur. Elde edilen bilgiler neticesinde gazetede ki olaylar tarihsel süzgeçten geçirilmiş ve Türkische Post gazetesinin gözünden evrensel bir lider olan Mustafa Kemal Atatürk'e bakış aksettirilmiştir.

Finansal Destek ve Teşekkür/Grant Support and Acknowledgement	Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. / The author declared that this study has received no financial support.
Çıkar Çatışması/Conflict of Interest	Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir. / The author has no conflict of interest to declare.

KAYNAKÇA

Telif Eserler

Armaoğlu, Fahir. *Siyasi Tarih 1789- 1960*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1964.

Aydemir, Şevket Süreyya. *Tek Adam Mustafa Kemal (1922- 1938)*. İstanbul: Remzi Kitapevi, 1995.

Berkes, Niyazi. *Unutulan Yıllar*. İstanbul: İletişim Yayınları, 1997.

Birgen, Muhittin. *İttihat ve Terakki'de On Sene- İttihat ve Terakki'nin Sonu*, İstanbul: Kitap Yayınevi, 2. Baskı, 2006.

Borak, Sadi. *Armstrong'tan Bozkurt: Mustafa Kemal ve İftiralara Cevap*. İstanbul: Yabancı Gözü ile Atatürk Serisi Yayınları, 1955.

Deringil, Selim. *Denge Oyunu İkinci Dünya Savaşında Türkiye'nin Dış Politikası*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1994.

Dumanlı, Çiğdem, Seyfi Yıldırım. 'XIX. Asırda Osmanlı Devleti'nde İstihdam Edilen Avusturya-Macaristan ve Prus-Alman Kökenli Askerî Heyetler ve Hekimler.' *Amme İdaresi Dergisi*, 3/53 (2020): 27- 54.

Erim, Nihat. *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Cilt 1, 1953.

Froembgen, Hanns. *Kamal Atatürk – Soldat und Führer*. Stuttgart: Franckh'sche Verlagshandlung, 1938.

Gül, Muhittin. 'Atatürk'ün Yurt Gezilerinin Kamuoyu Oluşturmadaki Rolü', *Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8/3 (2006): 51- 72.

Keskin, Fatih. *II. Dünya Savaşı Sırasında Türkiye'de Alman Propagandası: Türkische Post*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997.

Koloğlu, Orhan. *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*. İstanbul: Pozitif Yayınları, 2006.

Koçak, Cemil. *Türkiye'de Milli Şef Dönemi 1938-1945*, Ankara: Yurt Yayınları, 1986.

_____. *Türk Alman İlişkileri (1923-1939)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1991.

Köpf, Peter. *Schreiben nach jeder Richtung- Goebbels- Propagandisten in der westdeutschen Nachkriegspresse*. Berlin: Ch, Links Verlag, 1995.

Kroll, Hans. 'Bir Alman Diplomatın Türkiye Anıları 1936-1943', Çev. Pulat Tacar, *Belleten*, 272/LXXV, (2011): 205-260.

Makal, Ahmet. 'Türkiye'de Kamu Kesimi Çalışanlarının Maaş ve Ücretlerine İlişkin Gelişmeler 1923- 1963', *Amme İdaresi Dergisi*, 34/3 (2001): 59- 98.

Mau, Hermann. '*Hitler und der Nationalsozialismus*', Deutsche Geschichte im Überblick. Stuttgart: J. B. Metzlersche Yayınları, 1953.

Melzig, Herbert. *Kamal Atatürk – Untergang und Aufstieg der Türkei*. Frankfurt: Societats Yayınları, 1937.

Mumcu, Uğur. *40'ların Cadı Kazanı*. Ankara: Tekin Yayınevi, 2. Baskı, 1992.

Müller Otto Heinrich., Reinhard Schantz. *Deutsche Geschichte im Europäischen Zusammenhang*. Frankfurt: Hirschgraben Yayınları, 1968.

Olgun, Kenan. 'Türkiye'de Cumhuriyetin İlanından 1950'ye Genel Seçim Uygulamaları', *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 27/79 (2011): 1- 35.

Oran, Baskın. *Türk Dış Politikası 1919- 1980*. İstanbul: İletişim Yayınları, Cilt I, 2002.

Ortaylı, İlber. *İkinci Abdülhamit Döneminde Osmanlı İmparatorluğu'nda Alman Nüfuzu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1981.

Özgüldür, Yavuz. *1923 -1945 Dönemi Türk Alman İlişkileri*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991.

Sabis, Ali İhsan. *Harp Hatıralarım Birinci Dünya Harbi*. İstanbul: Nehir Yayınları, 1991.

Selçuk Şirin, Funda. *Falih Rıfki Atay (1893- 1950)*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

Sherrill, Charles. *Mustafa Kemal'in Bana Anlattıkları*. Çev. Örgen Uğurlu. İstanbul: Örgün Yayınevi, 2007.

Şapolyo, Enver Behnan. *Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönü ile Basın*. Ankara: Güven Matbaası, 1971.

Taşdemir, Serap. 'Türk Basınında Büyük Nutuk'un Yansımaları', *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 44 (2009): 673-712.

Tevetoğlu, Fethi. 'Atatürk'le Okyar'ın Çıkardıkları Gazete: Minber', *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 5 (1988): 183- 193.

Turan, Şerafettin. *Türk Devrim Tarihi IV – Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye*. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1999.

_____. '*Atatürk'ün Düşünce Yapısını Etkileyen Olaylar, Düşünürler, Kitaplar*'. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 7. Baskı, 2018.

Uzun, Hakan. 'Atatürk'ün Nutuk'unun İçerik Analizi', *CDAT: Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 2 (2005): 125-143.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. *Osmanlı Tarihi: Anadolu Selçukluları ve Anadolu Beylikleri Hakkında Bir Mukaddime ile Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan İstanbul'un Fethine Kadar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 7. Baskı I, IV. Cilt, 2011.

Sürelî Yayınlar

Akşam

Cumhuriyet

Tan

Türkische Post Gazetesi

Ulus

Yeni İstanbul